Stenogrammid

XIV Riigikogu, II Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 10.12.2019, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine
1. 10:01 Maaeluminister Arvo Alleri ametivanne
10:02 Istungi rakendamine
2. 10:06 Ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel
3. 12:38 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (109 SE) esimene lugemine
4. 12:52 Ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Singapuri Vabariigi vahelise investeeringute kaitse lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (104 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame täiskogu teise istungjärgu 11. töönädala teisipäevast istungit.

---

1. 10:01 Maaeluminister Arvo Alleri ametivanne

10:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kuna täna on Vabariigi President oma otsusega nimetanud Arvo Alleri maaeluministriks, siis me kuulame ära minister Arvo Alleri ametivande. Palun!

10:01 Maaeluminister Arvo Aller
Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu! Austatud peaminister! Asudes täitma Vabariigi Valitsuse liikme kohustusi, olen teadlik, et kannan selles ametis vastutust Eesti Vabariigi ja oma südametunnistuse ees. Tõotan pühalikult jääda ustavaks Eesti Vabariigi põhiseaduslikule korrale ning pühendada oma jõu eesti rahva heaolu ja tuleviku kindlustamisele. (Aplaus.)

10:02 Istungi rakendamine

10:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Priit Sibul, palun!

10:02 Priit Sibul
Austatud istungi juhataja! Head ametikaaslased! Annan Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ja Isamaa fraktsiooni nimel üle ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Siin on tehtud ainult mõned muudatused, mis on siiski üsna olulise kaaluga. Esiteks, kui see eelnõu võetakse seadusena vastu sellisel kujul, nagu ma hetkel üle annan, siis selle eelnõu alusel kaovad omandipiirangud. Pärast eelnõu seadusena vastuvõtmist võib apteegi omanik olla ükskõik milline füüsiline või juriidiline isik, sh ravimite hulgimüüja. Teine oluline muudatus, mis puudutab selles eelnõus sisalduvat, on haruapteekidega seonduv. Suuremates linnades antakse haruapteekidele üleminekuaeg, haruapteekide omanikud saavad 4000 elaniku asemel üle 20 000

elanikuga omavalitsuses või haldusüksuses, st suuremates kohtades, võimaluse muuta haruapteeke üldapteekideks ja väiksemates kohtades haruapteekide pidamise võimalus säilib. Ma arvan, et see eelnõu on küll hea, aga ma ei välista, et seda siin saalis ja menetluse käigus paremaks teha ei saa. Aitäh!

10:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Tiidus, palun!

10:04 Urve Tiidus
Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seda arupärimist ajendas esitama 6. detsembril toimunud Eesti tuuleparkide arendajate ühine pressikonverents, kus anti avalikkusele teada, et tuuleparkide arendajad plaanivad minna kahjunõuetega riigi vastu kohtusse. Arupärimine on rahandusminister Martin Helmele. Mõneti andis arupärimise esitamiseks hoogu rahandusministri nõuniku osalemine sellel pressikonverentsil. Suur tänu!

10:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soove ei ole. Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatus menetleb neid vastavalt kodu- ja töökorra seadusele. Kohaloleku kontroll, palun!
Kohaloleku kontroll
Kohalolijaks registreeris ennast 83 Riigikogu liiget, puudub 18.

---

2. 10:06 Ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel

10:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme tänaste päevakorrapunktide juurde. Täna on meil kolm päevakorrapunkti. Esimene päevakorrapunkt on ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Aga enne, kui me selle punkti juurde läheme, ma lühidalt tutvustan selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Kõigepealt on peaminister Jüri Ratase ettekanne (kuni 30 minutit) ja seejärel on Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehe Anneli Oti ettekanne (kuni 30 minutit). Iga Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse ja siis järgnevad läbirääkimised, kus sõna saavad võtta fraktsioonide esindajad.
Läheme tänase esimese päevakorrapunkti juurde, see on ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Ma palun ettekandjaks peaminister Jüri Ratase.

10:07 Peaminister Jüri Ratas
Väga austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Väga austatud suursaadikud ja kogu diplomaatiline korpus! Üheksaga lõppevad aastad tähistavad Euroopas alati möödunud sajandi märgilise tähendusega sündmuste ümmargusi tähtpäevi. Nende hulka kuulub saatusliku Molotovi-Ribbentropi kuritegeliku salasobingu aastapäev ning järgnenud vabaduse kaotus ja ilmasõda. Kuid see tähistab Euroopas ka ebademokraatlike valitsemisviiside ajastu lõppu, sest 1919. aasta Versailles' rahuleppega sai lõpu esimene ilmasõda ning 1989. aastal sai Ida-Euroopas otsa teine ilmasõda, kui üksteise järel kukkusid doominokividena totalitaarsed režiimid. Eestis, Lätis ja Leedus toimus Balti kett, endises Tšehhoslovakkias leidis aset sametrevolutsioon ja Solidaarsuse eestvedamisel toimusid Poolas esimesed osalt vabad valimised. Kõige tipuks langes nende jõudude survel ka Berliini müür, mis koos Saksamaa taasühendamisega lõi aluse Euroopa taasühendamisele. Samas ei ole Euroopa kokkutoomise töö ka veel kolm kümnendit hiljem lõpule jõudnud. Meenutasin hiljuti Tallinnat külastanud Ukraina presidendile, et avaldasin 2017. aasta juulis Euroopa Parlamendi ees meie eesistumise avakõnes lootust näha Ukraina presidenti ühel päeval selle saali ees samas rollis. See unistus on jätkuvalt elus.
Järgmisel aastal toimuvad nii Lääne-Balkani kui ka idapartnerluse tippkohtumised, mis on nende Euroopa riikide jaoks kindlasti uue geopoliitilise Euroopa lakmustest. Kas Euroopa suudab iseendaga hakkama saada? 2019. aasta ei tohiks jääda ajalukku aastana, kui Euroopa aknale hakkas ette vajuma uus metaljas tüll. Kui kasutada Ivan Krastevi sõnu, siis Euroopa ei tohiks muutuda oma pärandit kiivalt kaitsvaks kloostriks või hoopis miraažiks kloostrist. Ajalugu ei ole Euroopas otsa saanud. Need riigid ja

rahvad, kes demokraatlike ideaalide, inimõiguste ja ühiskondlike reformide nimel pingutavad, peavad saama võimaluse olla osa ühiseid väärtusi jagavast Euroopa perest. Põhja-Makedoonia ja Albaania väärivad uut võimalust.
Väga austatud Riigikogu! Euroopa on täiesti unikaalne maailmajagu, sest ta on ehitatud vabadusele, inimõigustele ja solidaarsusele ning on demokraatlikult valitsetud. Euroopa Liit on olnud selle ilmselge poliitiline tagatis, ent kui me mõtleme julgeolekule, siis ei ole NATO-le alternatiivi. Osalesin nädal tagasi alliansi 70. aastapäevale pühendatud tippkohtumisel ja mul on hea meel teatada, et liit on väga hea tervise juures. Alliansi missioon on jätkuvalt liitlaste kaitse ning alliansil on selleks olemas vajalikud plaanid ja võimed. Samuti ei ole president Trump jäänud hüüdja hääleks kõrbes: Euroopa liitlased ja Kanada on viis aastat järjest kaitsekulutusi suurendanud ning 2020. aastaks on juurde tulnud 130 miljardit dollarit. 2% klubis – kui nii tohib öelda – on tänavu juba üheksa liiget.
Ei ole mingit vajadust haarata õhku alternatiivi järele ega sattuda paanikasse. Euroopa kaitsmine toimub liitlastega koos. Lahendus on koostöö, mitte seinte ehitamine. Seetõttu on mul kahju, et Soome eesistumise ajal tehtud tubli katse leida lahendus liitlastest kolmandate riikide kaasamisele Euroopa Liidu alalisse struktureeritud kaitsekoostöösse ei leidnud veel kõigi toetust. Kui aga mõelda, mida saab ja on võimalik veel julgeolekuvaldkonnas Euroopa Liidu tasandil teha, siis võiks selleks olla Eestile omane ja selgepiirilise tähendusega laiapindne lähenemine julgeolekule. Laiapindne lähenemine julgeolekule võimaldab Euroopa Liidul panustada üha suuremal määral Euroopa ja liikmesriikide kaitsesse ja julgeolekusse. Meie jaoks on tähtis, et Euroopa Liidu aluslepingu solidaarsusklausel saaks ühiselt mõistetava sisu, eriti just kriisiolukordade lahendamisel. Meile on oluline, et kriitilistel ja ka olulistel piiriülestel teenustel oleksid toimepidavusreeglid ja oleks tagatud varustuskindlus, et ühiselt tegeletaks tehnoloogiariskide hindamisega, hübriidohtude tõrjumisega ja küberriskidega ning tehtaks investeeringuid, mis tugevdavad julgeolekut.
Väga austatud Riigikogu! Mulle on siingi saalis korduvalt öeldud, et Eesti oli vastu kliimaneutraalsuse eesmärgi seadmisele. Kinnitan, et juunis me ei olnudki valmis seda eesmärki veel siduvalt seadma. Sel hetkel ei olnud teada, kas me siin, 59. laiuskraadil hajaasustuses elades oleme selleks tehnoloogiliselt või majanduslikult suutelised. Ent täna teame nii seda, et me oleme selleks suutelised, kui ka seda, mida selleks teha tuleb. Tänan selle eest Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna büroo tublisid inimesi, kes nende võimaluste ja valikute uurimist alustades ei teadnud sugugi, kui märgiliselt oluliseks ja ajakriitiliseks just see analüüs kujuneb. Mul on hea meel, et see uuring faktidega kinnitas minus juba tekkinud veendumust, et kliimaneutraalsus Eestis on saavutatav. Tänu sellele analüüsile oli meil võimalik koos Balti kolleegidega saata kolleegidele ühispöördumine, mille sõnum on, et kliimainvesteeringute mahu tõttu ei ole õige vähendada Euroopa Liidu pikaajalise eelarve üldmahtu ega vähendada vahendeid, mis võimaldavad Balti riikidel neid eesmärke saavutada.
Euroopa Liidu mõjuhinnang järgmiste sammude kohta valmib järgmise aasta samaks ajaks. Ja mul on väga hea meel, et see valmib, sest kaalukad otsused peavadki toetuma parimale võimalikule teadmisele. Seejärel tulevad konkreetsed ettepanekud, mis peavad olema realistlikud ja teostatavad, et me ka päriselt Euroopas kliimaneutraalsuseni jõuaksime. See näitab, et ei tule teha ainult õigeid asju, vaid asju tuleb teha ka õigesti. Ma tänan tublisid Eesti teadlasi ja eriti Teaduste Akadeemia presidenti Tarmo Soomeret aktiivse kaasalöömise eest kliimakonverentsi korraldamisel koostöös Riigikantseleiga. Mul on hea meel, et Eestis ei ole ainult probleemid või kohustused, vaid Eesti teadusel on olemas ka teadmised ja uue põlvkonna lahendused. Rohepöörde väljakutse võiks Euroopa parima haridusega Eesti noori tehnolooge nakatada samavõrd, kui digitehnoloogia seda seni teinud on. Te olete meie teadusesse toonud õige probleemi, aidake nüüd luua ka võimalikult palju lahendusi, sest homne maailm on just teie päralt.
Austatud Riigikogu! Peatselt esitatava kliima- ja energiakava (REKK 2030) koostamisega on võetud õige suund, jättes liikmesriikidele võimalused ise sobilikke valikuid langetada. Siiski rõhutan, et erinevalt paljudest on Eesti oma 2020. aasta eesmärkide täitmisega rajal ja tulenevalt arengutest täidab need ilmselt varuga. Samuti oleme võtnud juba hetkel 2030. aastaks ühe kõige kõrgema emissioonide vähendamise eesmärgi Euroopa Liidus võrreldes aastaga 1990, s.o –70%, ning näiteks taastuvenergia puhul oleme viie ambitsioonikama riigi seas, kui võtta arvesse ka meie võimalusi.
Olen veendunud, et üleminek kliimaneutraalsusele peaks olema tehnoloogianeutraalne ja ka võimalikult turupõhine, sest ainult nii on tõenäoline, et suurenevad võimalused, valikud ja loomulikult vabadused. Kuni meil ei ole sobivate energiaallikate kujul võluvitsa, ei peaks me hakkama ükshaaval kõrvale heitma võimalusi tagada energiajulgeolek riikidele sobiva valikuga puhastest tehnoloogiatest.

Samuti peame jätkuvalt tugevdama oma energiajulgeolekut ja varustuskindlust välisühenduste abiga. Sel nädalal avatakse Paldiskis Eesti–Soome gaasiühendus Balticconnector, tänu sellele hakkab toimima kolme riigi ühisturg. Möödunud nädalal algas Leedu–Poola elektriliiniühenduse ehitus, mis on väga oluline projekt Balti elektrisüsteemide Euroopaga sünkroniseerimiseks. Loodame kümnendi keskpaigas liituda Kesk-Euroopa sünkroonalaga ning pingutame, et järgmise aasta kevadel saada üle ka koera sabast ja projekt lõpuni finantseerida. Kliimaneutraalsuse sihi tõttu võib olla aga vajadus sise- ja välisühendusi veelgi tugevdada, eriti kui energiaallikad peaksid tulevikus pigem Eesti lääneranniku asuma.

Arutelud kliimaneutraalsuse, energiapöörde ja varustuskindluse teemal võtavad siin auväärt Riigikogus kindlasti väga suure osa järgnevate aastate aruteludest. Siis saab juba selgemalt öelda, mis on see, mida ka iga Eesti inimene planeedi heaolu jaoks kõige paremini teha saab ja mida ta riigilt oodata võib. Ei ole ilmselt eluala, mida see eesmärk ei puudutaks. Kuid eesmärk on selge: saavutada kliimaneutraalsus aastaks 2050 ehk 2050 peab meie süsinikuheide olema võrdne süsiniku sidumisega. Me peame selles eesmärgis nägema ka oma suurt võimalust, võimalust säästa loodusressursse, võimalust luua uusi töökohti ja uusi tehnoloogiaid, aga ka võimalust vähendada sõltuvust teatud energiakandjatest ja nende tarnijatest.

Luues puhtaid alternatiive, soovime loomulikult kasutada seniseid mugavusi ja mitte kaotada võimalusi maailma avastada. Kui me varem mõtlesime Rail Balticust kui peamiselt strateegilisest ühendusest Euroopa keskusega, siis nüüd teadvustame raudteeühendust hoopis hädavajaliku keskkonnasõbraliku alternatiivina praegustele enam saastavatele transpordiliikidele. Ühendus annab olulise panuse kliimaeesmärkide saavutamisse, vähendades maanteedel märkimisväärselt rahvusvahelistest kaubavedudest tingitud liikluskoormust ja sellega kaasnevat saastet. Kinnitan, et valitsusele on Rail Baltic jätkuvalt oluline strateegiline eesmärk ja me teeme kõik endast oleneva, et püsida kavas ja kindlustada Rail Balticu rajamiseks Euroopa vahendeid. Pühendasin Rail Balticule enam kui poole oma möödunud nädala kohtumisest Balti kolleegidega Riias. Sellel osalesid ka Poola, Soome, Euroopa Komisjoni ja ühisettevõtte esindajad ning kõik väljendasid oma pühendumust. Kohtusin ka ühisettevõtte ajutise juhiga, et parandada omavahelist suhtlust ja kiirendada Eesti objektide ehitust. Usun, et leidsime viisi ka ühisettevõtte ümber tekkinud umbsõlme lahtiharutamiseks, seda arutame uuesti Tallinnas veebruari alguses.

Selle osa lõpuks tahan ma siiski öelda ka seda, et mina ja minuga koos kogu Eesti on jätkuvalt tänulikud Ida-Virumaale ning Ida-Virumaa põlevkivitööstuses töötanud ja töötavatele inimestele. Me oleme täna siin, kus me majanduslikult oleme, just väga paljus tänu nende inimeste ja nende perekondade panusele. Ka rohepööret teostades ei unusta me seda ära. Samamoodi ei unusta seda Euroopa ja aitab kaasa, et tekiksid uued võimalused, uued investeeringud ning värsked väljavaated. Valitsus on teinud tööd, et põlevkivil ja Ida-Virumaal oleks kindel koht uues Euroopa Komisjoni fondis, mis puudutab õiglast üleminekut fossiilkütustelt puhastele kütustele.

Väga austatud Riigikogu liikmed! Mis oleks Euroopa Liidu poliitika ilma digitaalse siseturuta? Te ilmselt küsiks, kas siseturg sai valmis. Edusammud sel suunal ei tähenda, nagu saaksime loorberitele puhkama jääda, sest ega digitaalse turu hüved kaupade ja teenustena end ise loo. Euroopa tehnoloogilise võimekuse ja sujuva digitaalse ülemineku ühiskonnas tagab ennekõike märksa suurem panustamine järgmise põlvkonna tehnoloogiliste võimete arendamisse. Meil tuleb seda teha üheskoos, et olla üleilmses konkurentsis. Me nägime viimase aasta jooksul 5G näitel, mida võib tähendada mahajäämus arenduse kiiruses, turvariskide hindamises või ka hinnas, võrreldes sellega, mis ei ole ehk kujunenud tururegleid arvestades. Me peame hoolitsema selle eest, et siseturg areneks edasi ning toimiks tõrgeteta ja valikuid avardavalt. Meil peab olema julgust luua innovatsiooni toetava andmemajanduse võimalused olulistes sektorites. Euroopa peab leidma lahenduse ka andmemajanduse küsimustele väliskaubandussuhetes ning looma õigusselguse tehisintellekti arendamiseks. Tulevane regulatsioon peab olema just selline, et see kiirendab tehnoloogilist arengut targa regulatsiooni abil, tehes andmed turvaliselt kättesaadavaks, luues õigusselguse tarbijatele ja õiguskindluse ettevõtjatele. Ka Eesti kratiseaduse eelnõu tuleb järgmisel aastal siia saali. Ma usun, et me keegi ei soovi hakata elama kaugete suurettevõtete äriarenduse osakondades kirjutatud vaikesätete järgi ning vahetada nende alusel kontrollimatult isikuandmeid teenusteks. Mäletate ju ütlust, et kui *online*-teenus on tasuta, siis müüakse sind ennast. Õiguskindluse ja tehnoloogia arengu seisukohalt on tarvis selgust ka vastutuse küsimuses. Samas ei soovi me õiguskeskkonda, kus on mindud selgelt kaugele ega jäeta tehnoloogiale, loovusele ega arendajatele piisavalt ruumi. Ma loodan, et uue Euroopa Komisjoni ametiaja lõpuks on

meil selge ettekujutus Euroopa andmeruumist ja reaalajamajanduse võimalustest piiriüleselt.
Auväärt Riigikogu liikmed! Võlgnen teie ees seistes ka selgituse, miks on seekordne valitsuse Euroopa Liidu prioriteetide dokument lühem, konkreetsem ja ka õhem. Põhjus peitub Riigikantselei veetavas strateegilise planeerimise reformis, mille tulemusena valmib järgmisel aastal katusstrateegia "Eesti 2035". Strateegiale hakkavad tulevikus toetuma valdkondlikud arengukavad ning riigieelarvega seotud programmid. Valdkondlik Euroopa Liidu poliitika hakkab tulevikus samuti olema orgaaniline osa põhjalikust riigisisese strateegilise planeerimise ja arengukavade koostamise protsessist. Siis on see juba eos paremini seotud riigi suuremate eesmärkide ja ka vahenditega, kuivõrd Euroopa-poliitika kujundamine ja koostöö on osa Eesti igapäevaelust. Riigikogu täiskogu ja ka Riigikogu komisjonid on sellesse töösse aktiivselt kaasatud. Igapäevane töö Euroopa Liidu asjades seisukohtade ettevalmistamisel hakkab tulevikus loomulikult tuginema nendele dokumentidele, et Eesti huvid oleks veelgi paremini kaitstud. Euroopa Liidu poliitika prioriteetide dokumendi kaheaastane tsükkel võimaldab riigi strateegiates ja valdkondlikes arengukavades sisalduma hakkavate eesmärkide täitmist paindlikumalt planeerida. Samuti võimaldab see muutustele kiiremini ja paindlikumalt reageerida. Meile on ka oluline, et uuendatav Euroopa poolaastaprotsess ja Euroopa pikaajaline eelarve toetavad ÜRO kestliku arengu eesmärkide ning "Eesti 2035" eesmärkide elluviimist.
Valitsus on Riigikantselei eestvedamisel uuendamas ja korrastamas kogu valitsuse strateegilist planeerimist. Strateegilise planeerimise reformi käigus toimub ka tihe kooskõlastamine Riigikoguga, sh on Riigikogul oluline roll selles protsessis. Ma loodan, et see toob tulevikus kaasa rohkem sisukaid ja elavaid arutelusid ministritega just siin, auväärse Riigikogu täissaali ees, sh valdkondliku Euroopa Liidu poliitika üle. Tänan Euroopa Liidu asjade komisjoni koostöö ja alati väga põhjalike arutelude eest, tänan tema esimeest, liikmeid ja ka kogu sekretariaati.
Austatud Riigikogu! Eesti huvides on maailmas mõjukas ja ühtne ning väärtuspõhine, solidaarne ja sisemiselt tõhusalt toimiv Euroopa Liit. Kahetsusväärselt ei ole kõik märgid maailmas julgustavad. Mõttekoja Freedom House andmetel langeb vabaduse määr maailmas juba 13. aastat järjest. Järgmisel aastal tähistame esimese Eesti põhiseaduse 100. aastapäeva ja mitte ainult selleks, et meenutada omariikluse, õigusriikluse ja raskelt kätte võidetud vabaduse algust, vaid ka euroopalikke põhiõigusi ja -vabadusi Eestis. Kolm kümnendit tagasi Ida-Euroopas aset leidnud vabaduslaine puhkes ihast ja soovist nautida vaba maailma inimõigusi ja demokraatlikke vabadusi.
Kaugelt vaadates paistab Euroopa endiselt kui vabaduste oaas. Äsja sai koos Lissaboni leppega kümneaastaseks maailmas ilmselt kõige nüüdisaegsem inimõigusleping, Euroopa Liidu põhiõiguste harta. Selle esimene lause ütleb: "Euroopa rahvad on üha tihedamat omavahelist liitu luues otsustanud jagada rahulikku, ühistele väärtustele rajatud tulevikku." Põhiõiguste harta esimene artikkel sätestab inimväärikuse puutumatuse, austamise ja kaitse, sest ilma selleta ei ole rahu, ei ole vabadusi, ei ole ka Euroopat, nagu me teda tunneme. Ka meie tänased geopoliitilised, ökoloogilised ja tehnoloogilised väljakutsed on küsimus inimese mõõtu vabadustest, võimalustest ja õigustest. Üheskoos Euroopas töötades lahendame neid väljakutseid viisil, mis loob võimalusi suurendada vabadusi ja austab inimväärikust. Neid standardeid tahavad ka teised ja neid vajavad ka ettevõtted.
Värske Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen tsiteeris oma kõnes Václav Haveli lauset, et ta asub tööle, "et teha head ja mitte seepärast, et millegi tegemine on võimalik". Tuleviku Euroopa konverents peab andma kodanikele võimaluse käsitleda just võtmeküsimusi ja pakkuda neile inimväärseid lahendusi, sest keegi teine maailmas meie eest seda ei tee. Inimväärikusel rajanevad lahendused on ka head lahendused. Sellest dialoogist kodanikega ei tohiks kindlasti saada Václav Haveli kirjeldatud "Ptydepe" – bürokraatlik uuskeel, kaksisoim või hoopis kafkalik protsess. Euroopa ei ole eliidi, vaid Euroopa inimeste poliitiline projekt. Seetõttu on mul eriti hea meel, et 2019. aasta lõpus on toetus Euroopa Liidule nii eesti kui ka vene keelt kõnelevate inimeste hulgas ühtlaselt väga kõrge: vastavalt 81% ja 79%. Euroopa peab tähistama lootust tuleviku suhtes, olema lahenduseks ning innustama järgmisi põlvkondi. Samamoodi nagu siis, kui kuuleme sõna "Eesti", peab ka sõna "Euroopa" kõnelema meie hingele. Ja ma arvan, et Riigikogu kui rahvaesindus peaks sellesse töösse olema tulevikus võimalikult tihedalt kaasatud.
Soovin Charles Michelile, Ursula von der Leyenile ja kogu Euroopa Komisjonile jõudu koostööks. Ma tänan siiralt president Tuski ja president Junckerit, kes Euroopat, Euroopa Ülemkogu ja Euroopa Komisjoni kriitilisel ajal juhtisid. Loomulikult soovin ma siit Riigikogu kõnetoolist tänada oma kõige lähemaid ametikaaslasi Riigikantseleist ja ELS-ist. Aitäh selle koostöö eest, selle toe eest! Tänan teid tähelepanu eest!

10:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Lugupeetud peaminister, teile on ka küsimusi. Siim Kallas, palun!

10:31 Siim Kallas
Austatud härra peaminister! Austatud eesistuja! Reedel oli mul võimalus esineda ühele rahvusvahelisele seltskonnale ja kolmandik küsimustest, mis nad esitasid, puudutasid Euroopa Liidu ja Hiina suhteid. Kas te võiksite kommenteerida Eesti valitsuse seisukohti paljude Hiina initsiatiivide kohta, mis on Euroopas äratanud väga vastakaid arvamusi, nagu 16 + 1, nagu Siiditee, nagu investeeringud? Mis see tänane arvamus on? Kuidas on Eesti valitsus – Hiina Huaweid ei maksa unustada – Hiina initsiatiivide suhtes meelestatud?

10:32 Peaminister Jüri Ratas
Suur tänu selle küsimuse eest! Kõigepealt sellest formaadist, mille kohta te küsisite, 16 + 1. Eelmisel aastal see formaat ju laienes, see on nüüd 17 + 1. Kui ma ei eksi, siis Kreeka tuli juurde. See toimub iga aasta, Eesti on nendel kohtumistel kohal käinud. Hiina on selle formaadi asjus Euroopas väga aktiivne, seda ei saa eitada. Kui me räägime Hiina investeeringutest Euroopa riikidesse, siis minu meelest on ka siin käsitlemine väga erinev. On neid riike, kes – ma räägin nüüd Hiina erakapitalist – neid võimalikult palju kaasavad, ja on neid, kes ütlevad, et püüavad leida teisi lahendusi. Seda esiteks. Teiseks, kui rääkida Euroopa Liidu ja Hiina suhetest, siis on oluline, et Euroopa Liidu suhetes Hiinaga peab hoidma fookust eelkõige just nendel valdkondadel, mis on elutähtsad nii Euroopa Liidule, Hiinale kui ka ülejäänud maailmale. Mida ma selle all silmas pean? Kindlasti kliimamuutusi. Ilma suurte majandusteta seda tõsist küsimust maailmas ju ei lahendata ja neid eesmärke ei saavutata: puhas energia, jätkusuutlik areng, keskkonnakaitse. Samal ajal tuleb hoida tähelepanu ka meile olulistel teemadel, nagu inimõigused, õigusriik, digitaalmajandus ja küberjulgeolek. Samadest põhimõtetest lähtub Eesti, kui me osaleme selles formaadis, mille kohta te just küsisite, mis on Kesk- ja Ida-Euroopa riikide ning Hiina koostöö formaat. Ma soovin veel öelda, et kindlasti tulevad minu meelest järjest rohkem ja rohkem arutelu alla – kui me Hiinast räägime – teemad, mis on seotud just 5G-ga. Me peame minu meelest hoidma selle arendamises läbipaistvust ja turvalisust. See on kindlasti meile väga tähtis ja oluline.

10:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Marko Mihkelson, palun!

10:35 Marko Mihkelson
Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud peaminister! Selles kõnes te tõite välja kõik minu arvates olulised aspektid, mis on olnud järjekindlalt Eesti Euroopa-poliitika osad. Mainisite ka seda, et meie rahva toetus Euroopa Liidule on üks kõrgemaid Euroopa Liidus, ulatudes nelja viiendikuni. Ka tõite välja selle, kui oluline on Euroopa solidaarsus demokraatlike väärtuste, liberaalsete väärtuste kaitsel ja Euroopa Liidu roll meie julgeoleku tagamisel. Ometi ei saa mööda minna sellest dissonantsist, mis selle kõne ja teie valitsuse liikmete väljaütlemiste puhul ilmsiks tuleb. Olge hea, palun seletage veidi lahti, kuidas on võimalik panna see kõne kokku selliste avaldustega, et Euroopa Liit on sama nagu Eestit okupeerinud Nõukogude Liit või et kliimaprobleeme pole üldse olemas või nagu me eelmisel nädalal kuulsime valitsuse asepeaministrilt, et osa valitsuse liikmeid näeb, et õigusriigi põhimõtted, mida me kõik oleme väga tähtsaks pidanud, tegelikult paljude arvates üldse ei kehti, valitsuse liikmete arvates, ma mõtlen. Kuidas sa seletad seda dissonantsi, mis sinu kõne ja valitsuse osapoolte väljaütlemiste vahel ilmneb?

10:36 Peaminister Jüri Ratas
Aitäh selle küsimuse eest! Ma teen kõigepealt ühe täienduse härra Siim Kallase küsimuse vastusele, kui härra Mihkelson lubab. Selles formaadis 17 + 1 osaleb alati ka Euroopa Komisjon.
Vastates teie küsimusele, härra Mihkelson, ma kõigepealt arvan, et ma ise tunnetan, et 3. märts on saanud mööda, valimised on saanud mööda ja täna on igapäevane töö. Seda tööd teevad kindlasti hästi kõik fraktsioonid siin Riigikogus, nii opositsioon kui ka koalitsioon. Nüüd püüan teie küsimusest välja võtta neid viilusid, mille kohta te küsisite. Kõigepealt te ütlesite, et keegi võrdleb Euroopa Liitu

Nõukogude Liiduga. Ma arvan, et see võrdlus on täiesti kohatu, siin ei ole mitte mingisugust võrdluse võimalustki. Valitsuses pole ükski minister palunud muuta Eesti positsioone, et me võrdleksime neid kahte liitu. Neid ei saagi võrrelda, nad on võrreldamatud. Selliseid diskussioone pole valitsuses või valitsustasandil olnud.
Te küsisite kliimaprobleemide kohta. Te ütlete, et on dissonants või erinevad sõnumid. Ma mäletan, et selle aasta kevadel oli neli riiki, kes Euroopa Ülemkogul ütlesid, et vabandust, aga nad ei saa veel lõplikku jah-sõna anda. Ma oma kõnes ka ütlesin, et Eesti ei ole kunagi selle vastu olnud. Meil oli väga selge selgitus ja palve, et me soovime teha analüüsi. See analüüs toimus. Ma tänan neid, kes seda tegid, ma tänasin oma kõnes ka Teaduste Akadeemiat ja tema presidenti, kes olid tõesti väga aktiivselt sellesse protsessi kaasatud, kui me konverentsi korraldasime. Mina küll ei saa öelda, et selles valitsuses, ma ei tea, kas EKRE, Isamaa või Keskerakond kuidagi oleks rohkem sellesse panustanud. See oli ühisotsus. Ma mõistan selle küsimuse alatooni, aga ma pean teid kurvastama, et minu meelest see valitsusliit töötab hästi, koostöö on hea. Kõige olulisem on minu meelest see, et koostöö on töine. Võib-olla seesama viil teie kõnest, mis käis dissonantsi kohta, seda illustreeribki. Ei ole ju mingi saladus, et Eestis on palju inimesi, kes kahtlevad, kui suur see inimtekkeline mõju kliimamuutustele on. Valitsuse soov oli kuulata ära spetsialistid – teadlased, professorid, akadeemikud – ja siis otsustada. Ja me otsustasime valitsuses üheskoos, konsensuslikult, et Eesti toetab seda eesmärki. Tõsi, sellega ei ole ju debatt lõppenud. See tähendab väga suuri muutusi iga inimese elus, kohalike omavalitsuste elus, riigi elus, aga väga suuri muutusi ka erasektori elus. Ma arvan, et see on võib-olla kõige suurem väljakutse, Riigikogu ja valitsus peavad ütlema, mis me erasektorilt ootame.
Nii et ma tunnustan siin kõiki koalitsioonierakondasid. Ma ei saa ka mainimata jätta, et keskkonnaministri väga vastutusrikast portfelli kannab just Rene Kokk Eesti Konservatiivsest Rahvaerakonnast.

10:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jürgen Ligi, palun!

10:40 Jürgen Ligi
Aitäh! Härra Ratas! Teie väga tähelepanuväärset paatost jälgides tuleb Riigikogul kindlasti meelde mitte 3. märts, vaid eelmine kolmapäev, kui peaministri suust tuli puldist täiesti teistsugust paatost. Jutt ei ole tõesti võrdlemisest märtsiga, vaid ka nende viimaste päevadega, mille jooksul on valitsuse liikmete suust tulnud erinevaid avaldusi, mis on täielikus vastuolus teie seisukohtadega Euroopa Liidu, kliima, Rail Balticu, inimväärikuse ja mille iganes suhtes. Kuidas te kavatsete oma, nagu te ütlete, koostööd tulevikus arendada? Kas samamoodi, et teil on tööjaotus, nii et ühed räägivad ühtpidi ja teised teistpidi? Kumba paatost me siis peame uskuma, kas seda, mis sõimab Riigikogu ja kõiki neid üllaid eesmärke, mida te nimetasite, või seda, mida te täna siit esitasite?

10:41 Peaminister Jüri Ratas
Aitäh teile selle küsimuse eest! Ma arvan, et eks me igaüks peame uskuma seda, mille kohta me tunneme, et see on tõde, mille kohta me usume, et see on tõde. Kolm teemat (ma kindlasti vastan neile kõigile), mis te tõstatasite: Euroopa Liit, kliima ja Rail Baltic.
Punkt üks, Euroopa Liidu teemal ma härra Mihkelsonile vastasin. Ma lisan ainult niipalju juurde, et koalitsioonileppe 1. peatükk on "Välis- ja julgeolekupoliitika". Jah, ka mina lähen nüüd tagasi valimistejärgsesse perioodi, sinna märtsi- ja aprillikuusse. Me mainisime üldiselt ju ära, et sellel koalitsioonil ei ole mingit probleemi Euroopa Liiduga, sinna kuulumisega. Ma ei tea, mina osalen nendes aruteludes, kus osalevad Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna esindajad, kus osalevad Isamaa Erakonna esindajad ja kus osalevad Keskerakonna esindajad, ja ma küll ei ole aru saanud, nagu keegi oleks soovinud kuidagi Euroopa Liitu kahtluse alla seada sellise formatsioonina, nagu ta täna on. Seda kindlasti mitte.
Nüüd kliima. Kliima puhul on mul väga raske midagi lisada eelmisele vastusele, mis ma ütlesin. Aga ma ütlen ausalt, et ma nägin, et kogu valitsus pingutas selle nimel. Me siiralt tahtsime aru saada, mida see tähendab. Meil oli, ma mäletan, veel kevadise ülemkogu raames üks vaheaeg. Mul oli võimalus paluda osalema telefonikonverentsile (ma tänan neid selle osalemise eest) Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees proua Anneli Ott ja keskkonnaminister härra Rene Kokk. Me arutasime, mis me teeme. Meie seisukoht oli ühtne: tuleb teha analüüs ja siin ei saa kiirustada. Nii see läks. Ma ei tea, ma ei heidaks ette

seda, et me sellele sedasi spetsialistide arvamusele tuginedes ja teaduslikul foonil lähenesime. Mul on hea meel vaadata täna ka sinna ülespoole, kus istuvad auväärt suursaadikud, paljud nendest Euroopa Liidust. Ma arvan, et see on oluline. Aga oluline on see, et iga riik saab selle otsuse ära teha, ja täna, ma usun, me liigume selles suunas. Selle nädala neljapäeval ja reedel, kui toimub ülemkogu – mul oli eile hea võimalus käia ka Euroopa Liidu asjade komisjonis –, tuleb üks oluline teema kõne alla, tõesti, hea küsija, see on kliimapoliitika, keskendumine kliimapoliitikale. Te küsisite kliima kohta. Ma tõesti soovin mainida, et kliimaküsimustes me jätkame juuni ülemkogu arutelusid, et leppida kokku kliimaneutraalsuse eesmärgis Euroopa Liidu tasandil aastaks 2050. Eesti toetab selle eesmärgi seadmist. Me peame ka oluliseks, et seda toetavad piisavad üleminekumeetmed ning arvestatakse liikmesriikide erinevat lähtetaset. Loomulikult, minu kõnes oli see ka sees, et see puudutab ju Ida-Virumaad, see puudutab eeskätt meie energeetikavaldkonda, põlevkivi asendamist (kui me räägime elektrienergia tootmisest) teiste energiaallikatega, näiteks tuuleenergiaga. Ka see võib olla üks nüansse (te seda küsisite) kliima puhul, mis on oluline. Tänane valitsus, seesama koalitsioon – EKRE, Isamaa ja Keskerakond – on otsustanud ka seda, et me oleme nõus investeerima radarivõimekuse parandamisse, aga sellega me parandame tegelikult ka tuulenergeetika võimalusi, sest see ala oleks suurem, kus saaks ehitada kõrgemaid tuulikuid. Minu meelest on see oluline. Liikmesriikidele peab jääma õigus valida sobivaid viise kliimaeesmärgi saavutamiseks, näiteks ka maksude kehtestamisel. Eestile on tähtis see ja me pöörame erilist tähelepanu sellele, et süsinikumahukatele regioonidele oleksid tagatud vahendid investeeringuteks. Ma just äsja mainisin Ida-Virumaad, kus üleminek on kõige keerulisem. Euroopa Komisjon peaks lähiajal – ma ei tea, võib-olla isegi täna – seda nn *green deal*'i esitama. Ma väga loodan, et sealt me saame ka suuremat selgust, mis siis on õiglase ülemineku fondi ettepanek. Võib-olla see rohelepe ongi see, jah, mida ma sooviksin veel lisada vastuseks härra Mihkelsoni küsimusele.
Teie kolmas küsimus oli seotud Rail Balticuga. Saustinõmmel oli väga ilus sündmus. Ma tahan ka siin Riigikogu ees öelda, et ma tänasin oma kõnes härra Siim Kallast, kes kindlasti, töötades just Euroopa Komisjonis, päris tugevalt ikkagi seda projekti initsieeris, sellele kaasa aitas. Ta oli seal kohal. Väga ilus sündmus oli. Aga ei saa eitada, et kui ikkagi Rail Balticu protsendid rahastamise mõttes, härra Ligi, peaksid muutuma, siis ma olen alati öelnud, nii eelmises kui ka tänases koalitsioonis, et loomulikult tuleb siis Riigikogus uuesti nõu pidada. Need investeeringud on ikkagi väga mahukad ja väga suured, ma pean silmas, et just rahaliselt.
Võib-olla need on mõningad kommentaarid teie kolmele küsimusele: Euroopa Liit, kliima ja Rail Baltic.

10:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aivar Sõerd, palun!

10:47 Aivar Sõerd
Austatud aseesimees! Austatud peaminister! Oma ettekandes puudutasite te Ida-Virumaa ja põlevkivitööstuse tulevikku vaid riivamisi. Ma jätkan seda küsimust, mida ma küsisin teilt eile ELAK-is ja mis puudutas investeeringuid põlevkivitööstusesse. Te rõhutasite eile, et selle moderniseerimisfondi 10c tasuta kvoodi raha Eesti Energiale ja Viru Keemia Grupile rafineerimistehase ehitamiseks ei anta või seda ei eraldata. Aga mul on konkreetne küsimus. Järgmise aasta eelarves eraldatakse Eesti Energiale 125 miljonit eurot uue õlitehase ehitamiseks. Miks selline rahaeraldis eelarvest? Eelarve võetakse homme vastu. Miks see üldse vajalik on ja kuidas see rahaeraldis Eesti Energiale uue õlitehase ehituseks täidab kliimapoliitika eesmärke, rohepoliitika eesmärke ja fossiilkütustelt puhastele kütustele ülemineku eesmärke?

10:48 Peaminister Jüri Ratas
Aitäh teile, austatud Sõerd! Tõesti, ma ütlen ka Riigikogu ees, siit auväärt kõnetoolist, et meil oli eile väga huvitav debatt Aivar Sõerdiga Euroopa Liidu asjade komisjonis. Minu meelest me leidsime seal väga palju ühist keelt ja meelt selles küsimuses. Te küsisite, kuidas see õlitehas täidab kliimaeesmärke. Mina sain aru, et see oli teie küsimus. Te olete majandusmees ja finantsspetsialist. Vaadake, säästva arengu ideoloogia on ju algusest peale olnud see, et lisaks kliimale me peame vaatama alati majanduskeskkonda, me peame vaatama alati ka sotsiaalset keskkonda, ja seda ma oma kõnes ka välja tõin. Ida-Virumaa inimesed, müts maha nende ees! Põlevkivi on olnud Eesti üks olulisemaid maavarasid, üks olulisemaid ressursse ja tänu sellele rikkusele oleme me saanud väga palju ka oma majandust arendada.

Nüüd ma tulen majandusaspekti juurde. Te küsite konkreetselt õlitehase kohta. Teatavasti on selle õlitehase rajamine või mitterajamine kokkuvõttes Eesti Energia enda otsus nõukogu ja juhatuse tasandil. Tänane Eesti Energia üldkoosolek on rahandusminister Martin Helme. Ma väga tänan, et ta tuli selle teemaga kabinetti, et küsida kabineti arvamust, nõu, soovitust, mõtteid selle kohta. Eesti Energia ütleb, et õlitehase rajamine, punkt üks, on järgmise 10–15 aasta jooksul majanduslikult kasulik. Ta ütleb, et see parandab meie ekspordivõimekust. See on ju see, millest meie oleme siin keskustelus korduvalt ja korduvalt rääkinud, et on vaja arendada Eesti majandust ja parandada Eesti ekspordivõimekust. Need on olnud põhjused. Mis siin salata, põhjus on olnud ka see, et teatud osas loob see uusi töökohtasid. Kui me mõtleme põlevkivile, sellele olulisele ressursile, siis mina ei taha öelda, et see on halb ressurss. Kaugel sellest, aga loomulikult on selle keskkonnajalajälg suur. Me peame mõtlema, mida me saame põlevkiviga targemat teha kui ainult toota elektrienergiat. Tõesti, me näeme, et keskkonnajalajälg on loomulikult ka õlitehasel, aga see väheneb. See on keskkonnasõbralikum. Ida-Virumaa töökohad on olulised, samuti meie majandus ja eksport. Loomulikult, me suudame põlevkivi ka targemalt kasutada. Väga huvitav oleks mõelda debatile siin, austatud Riigikogu saalis, ütleme, 30, 40 või 50 aastat edasi, et mida kõike siis võib-olla osatakse põlevkivist teha. Nii et keskkonnajalajälg on väike, asi on majanduslikult väga efektiivne, ekspordi mõttes üliefektiivne ja tekitab ka töökohtasid. Need kolm mõtet on nagu laev merel, mis tuleb alati hoida tasakaalus.
Ma tahan kindlasti veel öelda, et põlevkivi ei ole lihtsalt üks maavara, vaid see on sektor, mis esindab ühte Eesti regiooni, isegi selle identiteeti, ma ütleksin. Tõesti, nagu ma ka varem ütlesin, annab see tööd väga suurele osale selle piirkonna inimestest. Üleminek puhtamale kliimale peab arvestama kõigiga ega tohi jätta kedagi hätta, samamoodi, ma kordan üle, ka Ida-Virumaa inimesi. Ma võin kinnitada, rääkides otsusest riigi osaluse kohta, et eile oli juttu näiteks sellest rafineerimistehasest. Te oma küsimuses tõite välja ja te olete väga hästi kursis 10c finantseerimisfondiga, CO_2 rahaga. Me ei andnud sinna ühtegi senti, me ütlesime, et selle 10c kaudu me seda ei toeta. Tõesti, rafineerimistehase toetamise kohta selliseid otsuseid tehtud ei ole. Praegu tehakse detailsemat analüüsi, mille tulemusi tutvustatakse järgmise aasta, issanda aasta 2020 kevadel. Lisaks sellele teevad Rahandusministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostöös analüüsi, kaardistamaks eri võimalusi rafineerimistehase toetamiseks. Tegemist on tõesti suure investeeringuga, aga see on nii hetkehinna põhjal. Nagu te näete, ehitushanked tulevad ja hinnad muutuvad. Nii et ma ütlen, hetkehinnangu põhjal arvestatakse, et see võib olla ligikaudu 600 miljoni euro suurune investeering. Väga suur investeering, mille tegemist riigi poolt pole kunagi selles mõttes, et me anname selle raha, otsustatud. Arutelud on toimunud, aga sellist otsust küll ei ole. See oli ka vastus selle 10c kohta. Võib-olla ülejäänud täiskogu, kes ei osalenud eile Euroopa Liidu asjade komisjoni koosolekul, soovis ka seda teada.

10:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Katri Raik, palun!

10:53 Katri Raik
Hea eesistuja! Hea peaminister! Ma jätkan Ida-Virumaa küsimusega. Te rääkisite üleminekust teistele energiaallikatele, sellest, et meie energiajulgeolek tuleb pigem roheenergiast jne. Te kiitsite Ida-Virumaa inimesi. Suur aitäh teile selle eest, südame teeb soojaks! Aga kahjuks ei ole Ida-Virumaal koostatud õiglase ülemineku kava. Millisena näete teie valitsusjuhina ette Ida-Virumaa ja valitsuse edasist dialoogi? Mis siis edasi saab? Vaieldamatult on teadet põlevkivienergeetika lõpust inimestel raske vastu võtta, nagu te rõhutasite, ka identiteedi mõttes. Ida-Virumaal nimetatakse põlevkivi pruuniks kullaks juba 1930. aastatest ja selge, et selline üleminek on keeruline. Milliseks kujuneb dialoog valitsuse ja Ida-Virumaa vahel ning kuidas te seda teete?

10:54 Peaminister Jüri Ratas
Ma väga tänan teid selle küsimuse eest, siiralt tänan küsimuse eest Ida-Virumaa kava või plaani kohta. See on, ma arvan, väga asjakohane. Siiralt! Sellega, mis te ütlesite, ma nõustun, ma nõustun kogu selle mõttega Ida-Virumaa inimeste kohta. Ma ütlesin ju ka härra Sõerdile, et mina ei torma põlevkivi mutta trampima. Ma arvan, et me peame kasutama oma tarkust ja innovatsiooni. Loomulikult, ma täiesti mõistan, et põlevkivist elektrienergia tootmine kukub, kukub jätkuvalt. See saab nii olema keskkonnaeesmärkide tõttu ja turusituatsiooni tõttu, see tootmine ei ole lihtsalt konkurentsivõimeline.

Aga kuidas midagi muud, targemat teha, seda tasub kindlasti mõelda.
Enne kui ma hakkan vastama teie küsimuse osale kava või plaani kohta, ma tahan veel ära öelda selle, et me peame arvestama, et need inimesed, needsamad insenerid või kaevurid, olgem ausad, on Eesti mõttes tublisti, hea palgaga tasustatud. Eesti mõttes, ma rõhutan. See palk on kindlasti üle Eesti keskmise. Leida alternatiivset töökohta sellise palgaga on Ida-Virumaal väga keeruline. Ma olen kohtunud, olles Narvas või Ida-Virumaal, töötukassa esindajatega. Nad ütlevad, et mõned töökohad sellise palgaga on, aga neid on väga vähe.
Ma tõin oma kõnes välja ka Euroopa Komisjoni presidendi algatuse või mõtte. See on see nn õiglase ülemineku fond (Just Transition Fund). Sellest räägitakse palju. Nagu ma ütlesin, ma loodan, et konkreetne ettepanek tuleb lauale järgmise aasta alguses. Küsimus on loomulikult selles, kuidas seda hakatakse rakendama, see peaks siis selguma. Ma olen seda öelnud ka mitmel kohtumisel, et Euroopas räägitakse väga palju kivisöest, *coal*'ist, näiteks Poolas jne, aga midagi sarnast on ka Eestis, kuid see ei ole kivisüsi, see on põlevkivi, ja loomulikult on meie soov ja see peab meie eesmärk olema, et põlevkiviteema oleks õiglase ülemineku fondis kindlasti sees.
Kliimaeesmärkide seadmisel oleme alati arvestanud ka Ida-Virumaa piirkonna eripäradega. 2018. aasta alguses, kui mälu mind ei peta, me alustasime viieaastase Ida-Virumaa programmiga, mille eesmärk oli kiirendada piirkonna arengut, toetades näiteks piirkonnas töökohti loovaid tööstusettevõtteid tegevuse laiendamisel ja loomulikult pakkudes ettevõtetele ka nõustamist, kuidas tootmist digitaliseerida ja soodustada tööealiste inimeste ümberõpet. Koolituse aspekt oli ja on oluline. Programmi juba varem otsustatud tegevuste eelarve on aastani 2023 planeeritud suurusjärgus – see peaks nii olema – 4 miljonit eurot aastas. Järgmisel aastal on see 5,1 miljonit eurot. Loomulikult tuleb programmi ajakohastada uute väljakutsetega ning seda on plaanis teha ka Ida-Virumaa tegevuskava uuendamise raames järgmisel aastal.
Need on mõtted, mida tekitas teie küsimus, austatud proua Katri Raik.

10:58 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Tiidus, palun!

10:58 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Kui me räägime Euroopa Liidu poliitikatest, siis ei saa me üle ega ümber globaalsest konkurentsist, Euroopa konkureerimisest USA ja Aasiaga. On üsna hästi teada ka see, et selles globaalses konkurentsis on Euroopal tegu, et Aasial ja USA-l kannul püsida. Te rääkisite Euroopa Liidu asjade komisjonis, kuidas seda innovatsioonivõimet ja teadmismahukat majandust siin maailmajaos edendada. Aga ma küsin nüüd teie kui peaministri käest, mis on teie isiklik sõnum, kui järgmise Euroopa Liidu perioodi eelarvet arutatakse ja jagatakse raha kas või innovatsioonivaldkonna jaoks.

10:59 Peaminister Jüri Ratas
Suur tänu teile! Tõesti, eile oli sellest juttu. Eks selle peale tuleb ju kogu aeg mõelda, mida me peame ette võtma, et Euroopa ei jääks maha, nagu te ütlesite, ei jääks maha ei Hiinast ega USA-st innovatsioonis või tehnoloogilises arengus. Ma arvan, et need on just need valdkonnad, kus Euroopa Liidu liikmesriigid – ja koos teistega muidugi ka Eesti – peavad tõsiselt ja ühiselt pingutama. Me peame ühiselt suurendama investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, uutesse tehnoloogiatesse, sh just tehisintellekti arengusse. Selleks on tulevases Euroopa finantsraamistikus arvestatavas mahus ka vahendeid planeeritud. Kindlasti on hästi oluline programm "Euroopa horisont". See on suurem kui kunagi varem ning esmakordselt näeb Euroopa ka päris eraldi rahastusprogrammi digiteemadel, ütleme, digitaalse Euroopa programmi.
Euroopa Komisjon on asunud koordineerima liikmesriikide tegevust just tehisintellekti arendamisel, kujundades selleks ühise tegevuskava. Eesti valitsuskabinet kinnitas suvel ka meie omaenda krati tegevuskava (me nimetame seda hellitavalt kratiks), mis põhineb nn krati töörühma tulemusaruandel. Krattide arendamise eelduseks on andmete kättesaadavus ning toimiv andmemajandus. Peame liikuma Euroopa andmeruumi suunas, arendades välja taristu, et nii era- kui ka avaliku sektori andmed oleksid lihtsalt kättesaadavad ning kasutatavad ja seda kõike loomulikult alati kooskõlas isikuandmete kaitsega. Ma soovin, proua Tiidus, veel lisada, et ka uus komisjoni president proua Ursula von der Leyen on lubanud oma ametiperioodi esimese saja päeva jooksul tulla välja tehisintellekti reguleeriva

horisontaalse õigusraamistikuga. Eesmärk on tagada, et Euroopas valminud ja siin kasutatavate tehisintellektilahenduste kaubamärgiks saaksid põhiõiguste ja eetikaprintsiipide austamine, läbipaistvus ning tarbijate tugev kaitse.

11:02 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urmas Espenberg, palun!

11:02 Urmas Espenberg
Lugupeetud asespiiker! Hea peaminister! Urve Tiidus küsis minu küsimuse ära, aga okei, ma küsin siis Euroopa põllumajanduspoliitika kohta. Nagu me teame, käib siin maja ees täna põllumeeste miiting. Kas teil peaministrina või kabinetil tervikuna on mingi konkreetsem plaan, kuidas meie põllumehi Euroopas paremini toetada, et nad hakkama saaksid?

11:02 Peaminister Jüri Ratas
Ma tänan selle väga olulise küsimuse eest, siiralt! Mul oli täna võimalik ja ma proovisin siia Riigikokku – täna on nii huvitav debatt – tulla varem kohale, poolest juba. Siis kohtusin ka põllumeestega. Nad just sättisid oma traktoreid siia maja ette. Nad ütlesid, et nad igal juhul on selle eest tänulikud, ja nad ütlesid, et see on õige suund, kui Riigikogu toetab nn 5 miljoni muudatusettepaneku arvestamist. Jutt on *top-up*'ist. Täna on Riigikogus eelarve, kus on sees 5 miljonit. Me teame, et maksimummäär on 15 miljonit ja on tehtud ettepanek tõsta seda 5 miljoni võrra. See oli nende sõnum, et kui seda saaks, siis see oleks ääretult oluline.
Teine pool, ma arvan, sellest, mis te küsisite, on see, mida me teeme järgmise kuue, kümne või kaheteistkümne kuu jooksul, olenevalt sellest, kui pikalt MFF-i läbirääkimised käivad, ja kuidas me suudame omale Euroopa Liidu järgmises eelarvetsüklis paremini toetusi välja kaubelda, nende eest seista. Mul on hea meel, et nüüd juba maaeluminister Arvo Aller, kellega hommikul oli sellel teemal juttu, ütles, et see on kindlasti talle oluline, et me saaksime parema positsiooni, teades, et seda saavutada on loomulikult väga keeruline.
Mis veel? Ühelt poolt me ütleme, et aasta 2020 on viimane, kui *top-up*'i makstakse, aga mulle tundub, et on üsna loomulik, kui me ütleme, et me soovime seda jätkata. Aga see ei peaks olema meie esimene soov. Meie esimene soov peab olema toetuste tõstmine ja lisaks siis see, mis ma teile just ütlesin, et *top-up*'i maksmist jätkata.
Järgmise Euroopa Liidu pikaajalise eelarve läbirääkimistel on üks Eesti prioriteete, et tagada põllumeestele võrdsed konkurentsitingimused ühisel turul. Kindlasti me töötame selle nimel. Eesti põllumeeste otsetoetused suure tõenäosusega suurenevad igal aastal ka edaspidi. Hea meel on selle üle, et komisjoni ettepanek näeb ette, et väheneksid erisused toetuste tasemetes. Vaatame korraks Soome viimast ettepanekut, mis oli 1,07. Ka Soome kui eesistuja tehtud ettepanekutes oli see sees. Aga ma arvan, et siin peaks minema veel kaugemale. Minu meelest on Lätil, Leedul ja Eestil ühine positsioon, et meie põllumehed ei peaks ebaõiglaseid konkurentsitingimusi taluma. Nii et prioriteet on see igal juhul, see on üks Eesti olulisemaid prioriteete.

11:05 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aadu Must, palun!

11:05 Aadu Must
Aitäh, lugupeetud juhataja! Härra peaminister! Kohtumistel Balti Assamblee raames meie partneritega Põhjamaade Nõukogust ja Beneluxi parlamentaarsest assambleest on korduvalt olnud juttu Euroopa Liidu välispoliitikast ja Balti riikide rollist selles. On rõhutatud, et meil olevat partnerite arvates eriline roll idapartnerluse programmis, ja mitte ainult sellepärast, et idapartnerluse riikides on *lingua franca*'ks kohati veel ikka vene keel, vaid just sellepärast, et meile ei olevat vaja tõlkida ka mentaliteeti, me mõistvat seda paremini kui meie Rootsi kolleegid või Hollandi või Belgia omad. Kas ja kuivõrd selline suhtumine ja üleüldse idapartnerluse programm vastab valitsuse poliitikale ja valitsuse praktilistele tegudele?

11:06 Peaminister Jüri Ratas

Suur tänu selle küsimuse eest! Alates idapartnerluse programmi loomisest, kus kindlasti ka Eestil oli oluline roll, on see kogu aeg olnud meie fookuses. Vaatame korraks Eesti eesistumist, meenutame seda kahe aasta tagust sündmust, mis toimus 2017. Meie soov oli ka ju teha idapartnerluse tippkohtumine. Toona, ma mäletan, sai arutatud aasta alguses, kus kandis seda teha. Meie mõte oli, et kui me teeme digitaalse tippkohtumise 29. septembrikuu päeval 2017, siis idapartnerluse tippkohtumine võiks olla Brüsselis ja tõmmata seda heas mõttes skaalat natuke laiemaks. See ei ole ainult Eesti või Läti või Leedu küsimus, see on kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide küsimus. See oli punkt üks.
Ma ütlesin ka oma kõnes, et see, et idapartnerluse teema tuleb suure tõenäosusega 2020 uuesti lauale, sest toimub tippkohtumine, on minu meelest positiivne. Minu teada peaks see kohtumine toimuma järgmise aasta teisel poolel ja niipalju, kui minul on esialgset infot, peaks see toimuma Brüsselis. See näitab minu meelest seda, et tänane ülemkogu ja selle juht võtavad seda teemat ääretult olulise prioriteedina.
Mis ma veel tahan öelda? Mul oli eile kohtumine Eestist lahkuva Moldova saadikuga. Idapartnerluse programmis on meil kuus riiki. Oluline on meeles pidada, et Tallinnas on idapartnerluse keskus, mis minu meelest teeb väga praktilist koostööd nende riikidega. See ei ole ju koostöö, kui Eesti annab ühe euro. Ma ei tea, kas see on kohalike omavalitsuste koostöö, kas see on ajakirjanduse või meedia koostöö, kas me jagame oma digikogemusi vms. Ma ei tea, mida täpselt need riigid soovivad. Jah, see on Eesti väga oluline prioriteet, see on seda olnud ja kindlasti on ka tulevikus. Loomulikult, see mõte, et pakkuda idapartnerlusele rohkem võimalusi ja pakkuda neid vabadusi, mis on Euroopa Liidus, on, ma arvan, tähtis. Majanduslik tugi on oluline. Võtame kas või rändlushinnad, transpordiühendused või minu meelest selle suurepärase näite, kui Euroopa Liidust rääkida, mis kellegi arvates on Erasmus ja kellegi arvates Erasmus+. Need on konkreetsed näited.

11:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Riina Sikkut, palun!

11:09 Riina Sikkut
Aitäh, hea juhataja! Hea peaminister, ma tänan teid väga hea kõne eest! Mulle meeldis, et te tsiteerisite Euroopa Liidu põhiõiguste hartat ja rõhutasite, et Euroopa Liit on väärtuste liit. Lisaks inimõigustele tuleb seista ka patsientide õiguste eest. Mina küsingi selle kohta, ma küsin patsiendi õiguse kohta mitte maksta kinni turgu valitsevate suurettevõtete ülemääraseid kasumeid. Minu tänahommikuse üllatuse tegi kolleeg Priit Sibul apteegireformi eelnõu üle andes. Ma olin üllatunud, et see oligi nii nahaalne, nagu eelmisel nädalal meedias arutati. Küsin teilt, kas me saame uskuda, et praegune valitsus seisab inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi eest Euroopa Liidu tasandil, ja kas inimesed saavad uskuda, et praegune valitsus ei tee meil seadusi konkreetsete ettevõtete ärihuvides ja seda patsientide arvel.

11:10 Peaminister Jüri Ratas
Aitäh teile selle küsimuse eest! Jah, ma arvan, et see on ikkagi ka tänase teemaga seotud, see on väga tugevasti Euroopa Liidu poliitikaga seotud. Eesti on selle Euroopa Liidu üks osa, kus on täna veel 28 riiki. Kui küsimused tulevad natuke konkreetsemalt Maarjamaa kohta, siis eks tuleb ka neile vastata.
Mis ma siin öelda oskan? Esimene vastus on, punkt üks, jah, et loomulikult on Eesti õigusriik, austab inimõigusi. Ei ole kuidagi võimalik, ma ei tea, et ettevõtja ütleks, et tal on vaja sellist või sellist seadust. Tõesti, mulle ei ole sellist ettepanekut mitte kunagi tehtud.
Mis ma veel oskan öelda? Te nimetasite härra Priit Sibulat. Kui ma õigesti mäletan seda, kuidas ta selle seaduseelnõu siin üle andis – mul oli võimalus seda kuulata –, siis ta ju ütles, et ta loodab, et Riigikogu menetluse käigus muutub see seaduseelnõu veel paremaks. See on minu meelest euroopalik lähenemine: alati tuleb hoida dialoogi, dialoogi ei tohi kunagi tappa. Nii et minu meelest oli see väga mõistlik, mis ta ütles.
Te tõite välja apteegi- ja ravimitemaatika. Ma võib-olla laiendan natuke seda teemat ravimite tarnekindluse teemaga. Me näeme, et ravimite tarneraskused on probleem nii Euroopa Liidu tasemel kui ka maailmas laiemalt. Eesti on turu väiksuse tõttu keerukas olukorras, isegi keerukamas olukorras kui suurriigid, võib öelda. Seega seisab Eesti järgmise kahe aasta jooksul selle eest, et Euroopa Liidu tasandil töötataks välja regulatiivseid ja toetavaid meetmeid, mis aitavad parandada ravimite kättesaadavust, sh tagada nii uute kui ka juba turul olevate tõendatud kasutusega ravimitega varustamist kõikides liikmesriikides. Näiteks tuleks uute, innovaatiliste ravimite puhul tagada, et

Euroopa Liidu tsentraalse müügiloa saanud ravimitega kaasneks kohustus tagada võrdne kättesaadavus kõigis liikmesriikides, lähtudes just konkreetse riigi ravimivajadusest. Minu arust on see ääretult oluline.
Täna hommikul oli mul väga armas kohtumine toidupangas, ma aitasin seal pakke jõuludeks ette valmistada. Mul oli just sel ajal telefonivestlus ja -nõupidamine välisministriga, kes on ka mures. Täna on ajakirjanduses juttu sellest, et on tekkinud laste ravimite defitsiit. Arutasime seda välisministriga. Kohe seejärel võtsin ühendust sotsiaalministriga ja küsisin, mis mure sellega on, sest nii ei ole ju õige, et kuidas on võimalik, et laste ravimeid ei saa Eestis kätte. Kui öeldakse, et pole lennukit, millega nendele järele minna, siis tuleb see võimalus leida. Ma palusin, et sotsiaalminister annaks lähitundidel ka mulle ülevaate, mis seisus see asi on.
Võib-olla need on olulised mõtted vastuseks teie küsimusele.

11:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Riho Breivel, palun!

11:14 Riho Breivel
Lugupeetud juhataja! Hea peaminister! Mul on tahtmine pöörduda korraks ikkagi Ida-Virumaa juurde tagasi. Sa rääkisid põlevkivi kaevandamisest ja kaevurite probleemist. Oled sellest asjast varem ka rääkinud. Mul on hea meel, et see on kogu aeg fookuses, sest ühe kaevuri taga on ikkagi küllaltki palju veel sotsiaalset, kuidas öelda, tuge, ma pean silmas teisi perekonnaliikmeid. See on tõsine asi, nii et sellega tuleb tegelda ja me tegelemegi sellega edasi. Aga kuna praegu on just põllumehed meil siin väljas, siis tahan ma küsida Ida-Virumaa kontekstis. Meil on põldude olukord palju kehvem kui paljudes teistes regioonides, just jälle sellesama kaevandamise tõttu. Kuidas teie seisukoht on, kas me peaksime tegema meie põllumeestele kas *top-up*'i või Euroopa Liidu rahast erandeid?

11:15 Peaminister Jüri Ratas
Ma tänan teid! Kindlasti olete teie ka oma eelnevas töötegemises, olgu kas või maavanema ametis, Ida-Virumaa problemaatikaga kokku puutunud. Te ütlesite, et näiteks põllud ei ole kaevanduste tõttu seal nii viljakad või põllumajandusega ei ole nii lihtne tegelda kui teistes Eesti maakondades. Ma arvan, tulles korraks põllumajandussektorist välja, et me jõuame juurküsimuse või tuumküsimuseni. Me oleme elanud põlevkivi arvel, tegelikult terve Eesti on elanud, olgem ausad. Ma ei tänanud suusoojaks neid mehi ja kindlasti ka neid naisi, kes on seda tööd teinud, teevad täna ja teevad ka homme. Aga tegelikult ei ole me riigina suunanud seda ressurssi, mis me oleme Ida-Virumaalt saanud, mitte kunagi ligilähedaseltki samas vääringus sinna tagasi. Ma arvan, et mina pean – mul ei ole õigust öelda seda Riigikogu kohta –, aga ka kõik teised peaministrid ja valitsused peavad korra vaatama peeglisse. Tegelikult on vaja seda sammu, et suunata Ida-Virumaale tagasi ressursse, mis sealt on võetud. Kaevanduste tõttu on seal elukeskkond muutunud. Me ei saa öelda, et ei ole muutunud, muidugi on muutunud, aga kahjuks halvemuse suunas. See on see koht, kus, ma arvan, riik peaks väga tõsiselt mõtlema.
Te küsisite erandite kohta põllumajanduses ja *top-up*'i puhul. Ma vastan nii, nagu ma heale ametikaaslasele Urmaselegi ütlesin, et loomulikult Eesti, ma arvan, peaks ka tulevikus saama võimalusi, et maksta oma põllumeestele juurde *top-up*-toetust. Ma arvan, et see on väga õige ja mõistlik. Seda enam, et kindlasti ei toimu ju põllumajandustoetuste puhul Euroopa Liidus täielikku ühtlustamist, see on arusaadav. See aitaks natukenegi leevendada seda, ütleme, stardiolukorra erinevust. Nii et jah, ma arvan, et me peaks sellele tähelepanu pöörama. Aga ma arvan, et me peaksime veel laiemalt pidama seda debatti, kui palju me Ida-Virumaale tagasi anname. Täna anname vähe.

11:17 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Keit Pentus-Rosimannus, palun!

11:17 Keit Pentus-Rosimannus
Aitäh, hea juhataja! Austatud peaminister! Vahepeal tahaks meelde tuletada, et me peaksime siin praegu arutama Vabariigi Valitsuse tegevust Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Me ei ole väga palju käsitlenud täna Euroopa Liidu konkurentsivõimet ega seda, kuidas seda paremaks muuta. Kui rääkida

põhimõtteliselt ükskõik millises sektoris tegutseva ettevõtjaga, kes toimetab või soovib tegutseda mitmes Euroopa Liidu riigis, siis nad kõik kirjeldavad, kuidas protektsionism Euroopa Liidu sees ei ole endiselt kuskile kadunud. Fragmenteeritus on vägagi olemas. Ei ole olnud väga palju kuulda Vabariigi Valitsuse algatustest protektsionismi kaotamisel. Kas te palun kirjeldaksite neid tegevusi? Mis on olnud uued, viimase aja algatused, selleks et Euroopa Liidu turg päriselt tõrgeteta toimima hakkaks?

11:18 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma tegelikult natukene vastasin sellele, kui oli küsimus võrdluse kohta Euroopa Liit *versus* Hiina ja USA, kui küsiti, mida Euroopa Liit peab tegema, et oma konkurentsivõimet parandada. Ma arvan, et see on oluline. Kui te küsite protektsionismi kohta, siis ega ei saa eitada, et seda mingitel hetkedel on. Mida Eesti on teinud? Kindlasti on üks meie suuri põhimõtteid olnud Euroopa Liidu alusväärtused. See turg on mõeldud kõigile, see on 510 miljoni inimese suurune turg, kus teenused ja kaubad peavad vabalt liikuma. Me ju oma eesistumise ajal võtsime selle väga tugevasti fookusesse ja ka toonane komisjoni volinik härra Andrus Ansip rõhutas, et andmed peavad vabalt liikuma hakkama. See on probleem, et need täna vabalt ei liigu. Viies vabadus minu meelest jätkuvalt ei toimi. Need on näiteks ühed algatused.
Mis veel? Ma arvan, et kogu see kliimatemaatika, mis peaks kindlasti aitama kaasa sellele, et me rohkem ühiselt näeksime konkurentsivõimelisi projekte, just Euroopa *versus* maailm, Euroopa *versus*, ma ei tea, USA, Euroopa *versus* Hiina jne. Eesti teeb kogu aeg ka koos siseturumeelsete riikidega ettepanekuid teenuseturu avamiseks. Kindlasti on meie soov aidata igakülgselt kaasa ka ettevõtluse lihtsustamisele. Nii et eks sellised need initsiatiivid ole.

11:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Kruusimäe, palun!

11:20 Tarmo Kruusimäe

Tänan, hea aseesimees! Hea peaminister! Kas te olete valmis kõnelema Euroopas ka selle eest, et sanktsioonid meie naabruses oleva kurjuse impeeriumi poliitikute vastu laieneksid Kremli propagandistidele? Meie inforuum vajab kaitset ja see on selline asi, mille poole ka Venemaa enda demokraadid püüdlevad, leides, et propagandistid moonutavad tegelikku olukorda ning sellega haavavad ja hävitavad mingil määral ka meie enda õigustunnetust.

11:21 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Väga päevakohane küsimus. Kui rääkida korraks sanktsioonidest laiemalt, siis igal kevadel ja igal jõulukuul, nii ka sel aastal, Euroopa Ülemkogu ju arutab Venemaa-vastaste sanktsioonide teemat. Eile toimus väga pikk nõupidamine Normandia formaadis. Ma tahan kindlasti positiivsena välja tuua, et kui viimane Normandia formaadi tippkohtumine oli aastal 2016, siis aastal 2019 toimus see jälle. Kõigepealt soovin ma avaldada tänu kõigile nendele neljale riigile, kes olid nõus koos laua taha istuma. Ma ei usu, et ilma sellise liidrite kohtumiseta Minski lepete mõttes tulemusele jõutakse, pigem jäädakse sellest kaugemale. Nüüd me nägime, et nelja riigi juhid, kolme riigi, Prantsusmaa, Venemaa ja Ukraina president, lisaks Saksa kantsler tõsiselt ju selle tulemuse nimel töötasid. Ka ülemkogul on see päevakorras. Hetkel on selline seis, et sanktsioone pikendatakse.
Kui rääkida inimõiguste rikkujate sanktsioneerimisrežiimist, siis Euroopa Liit hakkab inimõiguste rikkujate sanktsioneerimisrežiimiga tööle. Kübersanktsioonide režiim on olemas ja kui ma ei eksi, siis see peaks olema pärit juba Eesti eesistumise ajast.

11:23 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Leo Kunnas, palun!

11:23 Leo Kunnas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Meil ei ole teatavasti väga palju lennuvälju ja sadamaid, mis sobiksid liitlasvägede vastuvõtuks. Üks korralik tsiviillennuväli on Tallinnas, üks sõjaväelennuväli Ämaris, sadamad Tallinnas, Paldiskis ja Muugal. Euroopa Liidu sõjalise koostöö raames on ilmselt kõige tähtsam vägede riikidevahelise mobiilsuse projekt ja selle raames eraldatakse

märkimisväärseid summasid infrastruktuuri kordategemiseks. Kas Vabariigi Valitsuses on mõeldud, et nende fondide toel näiteks investeerida mõne ristkasutusega lennuvälja ja sadama kordategemisse ja ülesehitamisse, näiteks Pärnu lennuväli ja sadam?

11:24 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma jäin korraks mõtlema, et te küsite lennuvälja või sadama kohta. Küsimuses ei mainitud raudteetransporti, aga ka see on tegelikult üks võimalusi, eks ju. Kuid kui rääkida lennujaamast või sadamast, siis kindlasti, ma arvan, militaarmobiilsus on osa eelarveläbirääkimistest. See on kindlasti selle oluline osa.

Kui te lubate natukene laiendada seda kaitsedimensiooni, siis 2017. aasta lõpus (ma tavaliselt pöördun Eesti eesistumise aja juurde), kui PESCO loodi, jäid 25 riigi hulgast välja kolm riiki: Taani, Suurbritannia ja Malta. Kõigil olid loomulikult omad põhjused. 25 riiki selle käivitasid. Euroopa Liidu kaitseministrid on alates PESCO käivitamisest kinnitanud kokku *ca* 50 projekti, täpsemalt 47. Sellega liigutakse edasi. Eesti osaleb minu teada praegu eeskätt kolmes projektis. Me juhime mehitamata maismaasüsteemide projekti ning osalisriigina osaleme kahes projektis, üks on Hollandi juhitud sõjalise mobiilsuse projekt ja teine on Leedu juhitud küberkaitsemeeskonna projekt. Lisaks jätkab Eesti vaatlemist mitme projekti raames. See on mu vastus.

11:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Sutt, palun!

11:26 Andres Sutt

Aitäh, hea eesistuja! Hea peaminister! Oma ettekandes te seda teemat ei käsitlenud. Minu küsimus puudutab euroala integratsiooni. Teie valitsuse rahandusminister on väljendanud seisukohta, et euroala edasine integratsioon ei ole see, mida tema toetaks. Milline on valitsuse seisukoht selles küsimuses? Me teame, et järgmine aasta tuleb siin kindlasti arutelule ka Euroopa stabiilsusmehhanismi reform. Sooviksin teada teie nägemust selle kohta.

11:26 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Kõigepealt, minu teada peaks ESM-i teema tulema kohe siia, auväärt Riigikokku, teie palge ette aruteluks. Ma kindlasti ei taha, et oleks nii, et eile oli üks ja täna on teine. Te teate ju ka, et selle nädala reedel toimub väga huvitav euroala tippkohtumine. See toimub Euroopa Ülemkogu raames, 13. detsembril. Ma ütlesin seda eile Euroopa Liidu asjade komisjonile ja see küsimus oleks paslik ka järgmise vastusega siin ära markeerida. See toimub 27 riigi osalemisel, laiendatud formaadis. See on tippkohtumine, fookuses on just euroala eelarve, ESM-i reform ja pangandusliidu väljaarendamine. Neil kolmel teemal on kavas kinnitada euroala tippkohtumisel osalevate liikmesriikide ühisavaldus. ESM-i aluslepingute muudatustes ja selle alamaktides on jõutud põhimõttelisele kokkuleppele. Me kiidame reedel heaks vahepealsed edusammud. Nagu ma ütlesin, Eesti seisukohad on hetkel kooskõlas ESM-i reformi paketiga. Minu teada, jah, ESM-i aluslepingu muudatus on kõigi eelduste kohaselt allkirjastamiseks valmis 2020. aasta alguses ja ratifitseerimine liikmesriikide parlamentides peaks toimuma järgmise aasta jooksul. See ongi vist peamine, millest eile ESM-i puhul juttu oli. Ma niipalju veel ütleks, et minu meelest tasuks need kolm olulist teemat siin ära mainida: esiteks, ESM-i kujunemine viimase instantsi laenuandjaks just pangandusliidu kriisilahendusfondile kogusummas ligemale 70 miljardit eurot (68 miljardit eurot), mida saaks kasutada siis, kui kriisilahendusfondi enda vahendid on ammendunud, teiseks, ESM-i kriisi ennetavate instrumentide ümberkujundamine, kolmandaks, loomulikult ESM-i osaluse tugevdamine abiprogrammide ettevalmistuses, edasiviimises ja ka seires. Mida tuleks Euroopa majandus- ja rahaliidu tugevdamiseks veel teha? Ma arvan, et järgmiste sammudena tuleb välja arendada kapitaliturgude liit ja pangandusliidu puuduvad ketid või õigemini keti lülid. Pangandusliidu puuduvad lülid on kindlasti Euroopa stabiilsusmehhanismi roll kriisilahendusfondile viimase instantsi laenajana – ma ütlesin esimese teemana selle välja – ja ühtne hoiusekindlustus. Paralleelselt tuleb finantssektoris jätkuvalt riske vähendada, et kriise vältida. Kriisi vältida on alati odavam kui seda lahendada, te teate seda minust mitu korda paremini, te olete suuresti ju finantsmaailmast pärit. Arenenud kapitaliturg pakub ettevõtjatele mitmekesisemaid rahastamisallikaid ja parandab ettevõtete ligipääsu rahastamisele.

Väga oluline teema minu meelest, mille me peame ka siin ära markeerima, on rahapesuvastane võitlus.

Siin me ütleme, et Eesti ei ole koht rahapesuks. Ma tunnustan kindlasti tänast rahandusministrit, kes on teinud selle nimel väga palju tööd. Tal on olnud kohtumisi Ameerika Ühendriikides. Mul endal oli au seal käia ning kohtuda föderaalreservi, erapankade ja rahandusministeeriumi esindajatega. Need asjad, mis olid, tuleb jätta seljataha ja võtta sellest ajast kaasa saadud õppetund. Aga me näeme ka seda, et näiteks mitteresidentide portfell on Eestis ikkagi väga tugevasti vähenenud, alla 10%. Võtame *offshore* 'ide näite, kui ma ei eksi, siis see portfell peaks olema vähemalt 20 korda vähenenud, alla 0,5%. Ma arvan, et see näitab seda, et Eesti tegutseb rahapesuvastases võitluses väga tõsiselt. Mul on hea meel, et nii PPA kui ka Finantsinspektsioon on saanud juurde ressursse, mitte ainult rahalisi ressursse, vaid ka inimressursse, et olla aktiivsem. Muidugi on hästi oluline rahvusvaheline koostöö. Kui ohusignaale tuleb, siis neid võetakse tõsiselt.

11:31 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urmas Reitelmann, palun!

11:31 Urmas Reitelmann
Aitäh, härra asespiiker! Austatud peaminister! Euroopas on viimasel ajal mõnevõrra muutunud suhtumine Venemaasse, võtame kas või Venemaa hääleõiguse taastamise Euroopa Nõukogu Parlamentaarses Assamblees, samuti Prantsusmaa presidendi viimased sõnavõtud. Milline on Eesti sõnum Euroopa partneritele suhete leevendumise valguses Venemaaga? Kas te saaksite palun anda vastuse härra Kruusimäe küsimusele, mis oli Venemaa propagandistide vastaste jõhkramate sanktsioonide teemal? Kas Eesti oleks näiteks teie seisukoha järgi valmis rakendama nende suhtes kas või Schengeni viisa andmisest keeldumist?

11:32 Peaminister Jüri Ratas
Aitäh! Küsimuse teisele poolele ei ole mul väga midagi lisada, kui oli juttu härra Kruusimäest. Venemaa küsimus laiemalt. Ma vastan väga lühidalt. Mida me loodame? Me loodame tegelikult ju siiralt, et kui Minski kokkulepped on sõlmitud, siis neid ka täidetakse, neid hakatakse ellu viima, mis peaks olema eeldus, et sanktsioonidest saab hakata loobuma. Minu tunnetus Euroopa Liidu tasandil on see, et seda kõik, ma ei tea, pigem ootavad, soovivad, aga seda ei ole seni toimunud. Ma arvutasin eile kokku, et see on vist seitsmes kord, kui mul on võimalus osaleda sanktsioonide pikendamise arutelul. Ma ei saa küll öelda, et seal oleks kordagi olnud sellist kohta, kus Euroopa Liit poleks ühiselt käitunud. On küll ühiselt käitunud. Ma arvan, et see on olnud tähtis.
Venemaa suhtes kehtivad Euroopa Liidu kehtestatud majandussanktsioonid, mis on seotud Minski kokkulepete täitmisega. Nende pikendamise vaatab üle Euroopa Ülemkogu, nagu ma ütlesin, kaks korda aastas, iga kuue kuu tagant. Järgmine kord toimub see neljapäeval ja reedel, kui me kohtume. Eesti seisukoht on, et me peame neid edasi rakendama seni, kuni – nagu ma ka teile ütlesin – Minski kokkuleppeid ei ole täidetud.
Eile kohtusid Normandia tippkohtumisel Prantsusmaa, Saksamaa, Venemaa ja Ukraina riigipea. Nagu ma ka eelnevalt vastasin, minu meelest on dialoog oluline, seda tuleb pidada. Ma olen kuskilt lugenud, et neil on vist plaan uuesti kohtuda lähiajal, mõne kuu pärast. Ma arvan, et see on hea mõte. Eks siis ülemkogul kuuleb, kuidas neil need arutelud läksid, aga ma arvan, et samal ajal tuleb silmas pidada, et Minski lepete kohaselt peab Ukraina saama kontrolli oma piiri ja territooriumi üle, mida ei ole ikka veel toimunud.

11:34 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud peaminister, kõne ja küsimustele vastamise eest! Teile rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandjaks Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehe Anneli Oti.

11:35 Anneli Ott
Austatud juhataja, härra peaminister, lugupeetud suursaadikud, külalised ja head kolleegid! Sel kevadel tähistas Eesti Euroopa Liiduga liitumise 15. aastapäeva. Alates 2004. aasta kevadest, mil Eestist sai Euroopa Liidu liige, on Eesti olnud aktiivne ja konstruktiivne partner ning jätkab senise pragmaatilise hoiakuga ka edaspidi. 15 aastat on piisav aeg, et mõista Euroopa Liitu kuulumise väärtust ja tähendust Eestile. Majanduslik, kultuuriline ja välispoliitiline koostöö ning samuti ühine euroopalike väärtuste eest

seismine on nende aastate jooksul Eesti arengut tugevalt toetanud.
Robert Schuman on öelnud: "Euroopat ei looda üleöö ega ühe hooga. Euroopa sünnib konkreetsete tegude kaudu, mis kõigepealt loovad reaalse ühtekuuluvuse." Täna oleme meie need, kes selle ühtekuuluvuse tagamisse panustavad ning seeläbi ka kogu Euroopat tugevdavad. Eesti räägib Euroopa Liidus kaasa poliitikate kujundamises ja Euroopa arengusuundade määramises. Kõik algatused ja otsused arutatakse liikmesriikidega läbi ja otsustatakse ühiselt. Kõigil on võimalik oma sõna sekka öelda ja mõnikord on vaja leida kompromisse. Ka meil Euroopa Liidu asjade komisjonis on tuliseid arutelusid, aga me kõik oleme Eesti huvide ning heaolu eest väljas ning otsused on suuresti konsensuslikud.
Hea Riigikogu! Alates käesoleva aasta maikuust olen valitud Riigikogu suurima komisjoni, Euroopa Liidu asjade komisjoni esimeheks ja olen südamest tänulik selle võimaluse ja usalduse eest. Väga professionaalse ja pühendunud meeskonna ning komisjoni liikmetega on see töö positiivseid väljakutseid pakkuv ning eelkõige väga huvitav. Kohe oma tööd alustades seadsin eesmärgiks parandada Euroopa Liidu asjade komisjoni töö sisulist kvaliteeti ja muuta komisjoni töö läbipaistvamaks. Euroopa Liitu puudutav peab jõudma kõigi inimesteni ning otsustamine peab olema läbipaistev.
Esimese sammuna käivitasime Riigikogus Euroopa Liidu raportööride süsteemi, mis võimaldab meie komisjoni liikmete vahel tööd paremini jaotada, misläbi suureneb ka meie komisjoni sisuline panus Eesti ja Euroopa Liidu läbirääkimiste seisukohtade ettevalmistamisel. See on põhimõtteline muudatus Riigikogus Euroopa Liidu asjade menetlemisel. Tänaseks oleme raportööride juhtimisel töötanud 14 algatusega, pidanud komisjonis 40 istungit ja kujundanud koos ministritega Eesti seisukohad 65 Euroopa Liidu Nõukogu tasandi kohtumiseks. Tunnustan ja tänan peaministrit ja valitsuse teisi ministreid, kes aktiivselt Euroopa Liidu asjade komisjoni istungitel osalevad ning sellesse töösse panustavad.
Sel aastal alustas uus Riigikogu koosseis just Euroopa Liidu valimiste ajal, mis võimaldas meie komisjoni liikmetel end Euroopa Liidu tasandile kuuluvate teemadega kurssi viia. Pidasime mitmeid parlamentaarseid kuulamisi nii kliimaneutraalsuse, Rail Balticu projekti, Euroopa Liidu raha kasutamise, riigiabi põhialuste kui ka Balti riikide elektrituru sünkroniseerimise kohta.
Tänu mitmetele analüüsidele teame, millised on Eesti võimalused oma majandust ümber struktureerida, et saavutada kavandatud kliimaeesmärgid aastaks 2050. Oma nägemuse Eesti süsinikuneutraalsuse saavutamisest esitasid eksperdid, ettevõtjad ja ka Keskkonnaministeeriumi esindajad kolmel kohtumisel. Saadud ülevaate põhjal saame kinnitada, et Eesti näeb võimalust suurendada koos teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega 2050. aastaks senist kliimaeesmärkide ambitsioonikust ja leppida kokku tegevustes, kuidas neid eesmärke üheskoos saavutada. Oluline on, et lähenemine süsinikuneutraalsusele oleks terviklik, mitte sektoripõhine. Lisaks energeetikale tuleb tegeleda transpordi-, elamu- ja põllumajandussektoriga. Need valdkonnad mõjutavad inimeste igapäevaelu palju enam kui tehnoloogilised muudatused üksikutes suurtes ettevõtetes. Mis aga kõige olulisem: arvestama peab, et üleminek kliimaneutraalsusele toimuks õiglaselt ning järk-järgult, pöörates tähelepanu muudatustega kaasnevatele negatiivsetele sotsiaalsetele mõjudele ja tegeldes nende leevendamisega. Ühiskonnas puudub paraku veel kokkulepe ja ühine mõistmine, et kliimasõbralike lahenduste kasutamine tähendab muutust mitte ainult ettevõtjate, vaid kõigi inimeste jaoks. "Üleminek kliimaneutraalsusele peab olema õiglane ja kõiki kaasav, sest muidu seda ei toimugi," lausus Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen Euroopa Parlamendi ees. Uus komisjon on üheks selgeks poliitiliseks sihiks seadnud kliimaneutraalsuse Euroopas aastaks 2050 ning lubanud esimese saja päeva jooksul esitada Euroopa rohelise kokkuleppe algatusi.
1. detsembril tööd alustanud Euroopa Komisjoni energiavoliniku portfelli sai endale meie endine hea ametikaaslane Kadri Simson. Tegemist on väga vastutusrikka ülesandega ja mul on hea meel, et just Kadri seda teemat Euroopas veab. Järgmiseks viieks aastaks on Euroopa Komisjoni Euroopa Liidu energiapoliitika eesmärk tagada kindel, konkurentsivõimeline ja taskukohane energiavarustus, täites samas Euroopa tasandil seatud kliimaeesmärke.
Euroopa seisab silmitsi mitme suure energiaprobleemiga. Vaja on üleminekut puhtale energiale, vaja on suurendada energiatõhusust, parandada piiriüleseid energiaühendusi ja vähendada sõltuvust energia impordist. Sõltuvus energia impordist on teema, mis Eestit väga tugevalt puudutab. Balti riigid on viimased Euroopa Liidu liikmesriigid, mille sünkroonala ei allu Euroopa Liidu õigusele. Komisjoni parlamentaarse kuulamise käigus saime ülevaate Balti elektrisüsteemide ühendamisest Kesk-Euroopa süsteemidega. Siinkohal tahan suurendada kodanike teadlikkust ja rõhutada, et tänu Euroopa

Komisjoni toetusele ja kaasrahastusele on võimalik Eesti elektrivõrkude olemasolevaid liine tugevdada ja rekonstrueerida, aga ka täiesti uusi ühendusi välja ehitada selliselt, et see kodanikele ja riigile suurt rahalist kohustust kaasa ei too. Komisjon sai kinnitust, et projektiga ollakse ajakavas ja aastaks 2025 on Balti riigid elektrisüsteemide mõttes ülejäänud Euroopaga ühendatud.
Lugupeetud kolleegid! Tuleval aastal lõpeb järjekordne Euroopa pikaajalise eelarve periood. Enne uue eelarveperioodi algust on paslik tagasi vaadata lõppeva perioodi saavutustele ja õppetundidele. Praegusel perioodil toetab Euroopa Liit Eestit struktuuri- ja investeerimisfondidest 4,4 miljardi euroga, millele lisandub omafinantseering. Lepingutega kaetus ja väljamaksete määrad on valdkondade ja fondide kaupa erinevad, kuid oleme edukamad kui liikmesriigid keskmiselt. Kõige suuremad struktuurivahendite mahud on ettevõtluse ja teaduse arenduse, transpordi, väikese ja keskmise suurusega ettevõtete ja piirkondade konkurentsivõime valdkonnas. Struktuurivahendite abil on uuendatud Päästeameti tehnikaparki, koolitatud haridusasutuste juhte ja õpetajaid, loodud üle tuhande uue lapsehoiukoha, toetatud väikese ja keskmise suurusega ettevõtete konkurentsivõimet, mille tulemuseks on *ca* 2000 uut töökohta, ja 13 000 korterit on energiatarbimisklassi parandamiseks nüüdisajastatud. Need on vaid mõned üksikud näited selle kohta, mida lõppeva eelarveperioodi jooksul on Eestis ellu viidud.
Hiljuti tehtud avaliku arvamuse uuringu kohaselt on Eesti elanike teadlikkus Euroopa Liidu struktuuritoetustest siiski jätkuvalt suhteliselt kõrge: 76%. Euroopa Liidu toetuste mõju Eesti arengule nähakse positiivsena ja tendents on tõusutrendis: 87% eurotoetustest kuulnud elanikest peab eurotoetuste mõju Eesti arengule positiivseks. Edaspidi tuleb tegeleda jagamise protsessi läbipaistvuse ja selgitamisega.
Euroopa Liidu pikaajaline eelarve peegeldab, millist Euroopat me tahame. Eesmärgid on ambitsioonikad ning seetõttu vajame eelarvet, mis toetab innovaatilist, jätkusuutlikku ja tulevikku suunatud majandusmudelit ning globaalselt Euroopa konkurentsivõimet. Uuel perioodil liigub Eesti üleminekupiirkondade hulka. Oleme saanud jõukamaks ja see toob kaasa mõningase toetuse vähenemise võrreldes lõppeva perioodiga ning suurema omafinantseeringu määra, mille positiivseks pooleks saab pidada eeldusi läbimõeldumaks rahastamiseks. Kuid tuleb eristada n-ö uustulnukaid üleminekupiirkondade seas ning n-ö vanu olijaid, kes on enam arenenud riikide hulka sisenemise piiri peal. Töötame selle nimel, et värskelt üleminekuregiooniks saades oleks ühtekuuluvusvahendite vähenemine ja omaosaluse suurenemine sujuvam. Unustada ei tohi ühtekuuluvuspoliitika põhieesmärki: territoriaalsete erinevuste vähendamine ja piirkondade konkurentsivõime toetamine. Eesti toetused inimese kohta aastas jäävad ka järgmisel perioodil siiski kõige suuremaks Euroopa Liidus. Kui käesoleval perioodil saab Eesti ligikaudu 4 eurot iga Euroopa Liidu eelarvesse sissemakstava euro kohta, siis järgmisel perioodil umbkaudu 2,5.
Uue eelarveraamistiku läbirääkimistel on Eesti üheks olulisemaks teemaks jätkuvalt põllumajandustoetused. Eesti huvidest lähtuvalt on võetud eesmärgiks liikuda selles suunas, et üleeuroopalised konkurentsitingimused muutuksid senisest võrdsemaks. Uuel perioodil otsetoetused suurenevad, liigume küll vaikselt, aga siiski ühtlustamise suunas. 2027. aasta lõpuks tõusevad otsetoetused *ca* 76%-ni Euroopa Liidu keskmisest. Peame tegema ka edaspidi järjepidevalt tööd igal tasandil, et otsetoetuste ühtlustamine oleks kiirem, sest meie põllumehed konkureerivad ühel ja samal turul teiste liikmesriikide põllumeestega. Samas toetame paindlikuma süsteemi loomist, mis arvestaks põllumajanduse ja maaelu toetamisel liikmesriikide eripärasid ja tagaks parema valmisoleku ootamatusteks.
Me ei tohi unustada ka meie ümber toimuvaid muutusi ja globaalset konkurentsi. Seega toetame seda, et uuel perioodil kasvaks digitaliseerimise, oskuste arendamise, teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ka sisejulgeoleku eelarve. Oluline on, et eri poliitikavaldkonnad panustaksid kliimaeesmärkide saavutamisse, kuid nende kõrval ei tohi unustada traditsioonilisi poliitikaid: Euroopa ühtekuuluvuspoliitikat ja ühtset põllumajanduspoliitikat.
Sel korral on läbirääkimised varasemast erinevad, lahkumas on üks suur netomaksja, Ühendkuningriik, ning teisalt on muutunud eelarve prioriteedid ja väljakutsed. Sisejulgeolek, haridus, noored, digitaliseerimine, innovatsioon ja kliimapoliitika on prioriteedid, mis vajavad suuremat toetust kui varem. Et aru saada, kui ootamatult ja kiiresti võivad mõned teemad prioriteediks tõusta, toon näite, et eelmise aasta Euroopa Liidu poliitikast rääkivas kõnes kliimaküsimusi nii väga ei puudutatud, kuid vähem kui aasta hiljem on see üks olulisemaid teemasid.
Loodetavasti saavutame eelarves kokkuleppe tuleva aasta alguses. Mida sujuvam on üleminek ühelt

raamistikult teisele, nii et on piisavalt aega riigisiseselt vahendeid planeerida, seda vähem on hiljem vahendite kasutamata jätmist, ebaefektiivset kasutamist ja investeerimislõhede tekkimist.
Kokkuleppe saavutamine Euroopa Liidu tasandil on vaid üks mündi külgi. Eesmärkide täitmiseks on oluline liikmesriikide riigisisene planeerimisprotsess. Peame Euroopa Liidu vahendeid investeerima jätkusuutlikult ja eesmärgipäraselt, et need toetaksid inimeste heaolu kogu Eestis, tagaksid säästliku majanduskasvu ja parandaksid konkurentsivõimet nii põllumajanduses kui ka infotehnoloogiasektoris.
Head kolleegid! Euroopa Liidu poliitikat ei saa ajada vaid Riigikogus. Oluline roll Eesti huvide kaitsmisel ning seisukohtade selgitamisel on suhtlemisel teiste liikmesriikidega. See suhtlemine on meil pidev. Juba aastaid kohtuvad igal poolaastal kõigi 28 liikmesriigi parlamentide Euroopa Liidu asjadega tegelevad poliitikud eesistujariigi parlamendis. Oma seitsmekuulise ELAK-i esimehe ametiaja jooksul olen jõudnud nii eelmise eesistuja Rumeenia kui ka praeguse eesistuja Soome korraldatud kohtumistele. Tunnustan mõlemat riiki asjalike ürituste eest ja soovin jõudu nii Horvaatiale kui ka Saksamaale ja Portugalile, kes valmistuvad eesistumise teatepulga ülevõtmiseks.
Samuti on juba traditsiooniks saanud, et Eesti, Läti, Leedu ja Poola ELAK-i esimees kohtuvad kaks korda aastas. See on hea võimalus oma lähimate naabritega suhelda. Ühishuvide ja koostöö kaardistamine on võimalik vaid silmast silma suheldes. Kindlasti on meil Läti, Leedu ja ka Poolaga mitmeid ühiseid huvisid, näiteks Rail Baltic ning ka regiooni edukas ühendamine ülejäänud Euroopa energiaturuga. Pole kahtlustki, et regioonina kostab meie hääl Brüsselis paremini.
Euroopa Liidu tasandil on ees ootamas tihe koostöö Ühendkuningriigiga, kelle Euroopa Liidust lahkumise kuupäevaks on seatud 31. jaanuar 2020. Kahe päeva pärast toimuvad Ühendkuningriigis valimised ja siis on selgem, mis meid ees ootab. Üks on selge: Eesti põhihuvi Ühendkuningriigi Euroopa Liidust väljaastumise protsessis on korrapärane lahkumine kokkulepitud väljaastumislepingu alusel, mis vastab osapoolte huvidele. Eesmärk on säilitada Ühendkuningriigiga lähedane suhe ning mitmekülgne koostöö eeskätt majanduses, välispoliitikas ning julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas. Ees ootab tihe läbirääkimiste aeg tulevikusuhete ja vabakaubanduslepingute tingimuste üle.
Oma Euroopa Liidu poliitika prioriteetide hulgas ei tohi me ära unustada idapartnerlusriike. Eesti peab oluliseks idapartnerluse temaatikat omalt poolt päevakorral hoida ja seda igal tasandil. Hea meel on tõdeda, et sarnaselt Eestiga korraldab järgmise idapartnerluse tippkohtumise Horvaatia ja see leiab aset järgmise aasta maikuus Zagrebis.
Head kuulajad! Uue Euroopa Komisjoniga pannakse paika Euroopa Liidu järgmiste aastate tegevuskava. Arvestades olukorda maailmas, hakkab Euroopa Liidu järgmist perioodi ilmestama koostöö ning võimaluste avardumine. Räägitud on Euroopa Liidu kodanikele lähemale toomisest ja Euroopa tuleviku konverentsist. Selle ideega on hakanud juba töötama Euroopa Parlament, kes on loonud oma töögrupi, oma ettepanekud on esitanud ka Saksamaa ja Prantsusmaa. Helsingis arutasime kolleegidega teiste riikide parlamentidest uue komisjoni Euroopa tuleviku konverentsi korraldamise ideed. Kõlama jäi, et seda konverentsi ei saa teha riikide parlamente kaasamata. On väga oluline, et suurte ideede ja suurte ürituste taustal ei unustataks ära, miks seda konverentsi soovitakse ellu kutsuda. Selleks, et kodanikele lähemale jõuda, et Euroopa Liitu neile lähemale tuua, tuleb keskenduda kodanikele. Muutusi eri valdkondades saab ellu viia ju eelkõige riikide parlamente ja sedakaudu ka kodanikke kaasates.
Meie Euroopa Liidu asjade komisjonis tahame samuti kodanikele lähemale jõuda. Me oleme otsustanud, et komisjoni istungite protokollimisel tuleb olla võimalikult põhjalik, et kogu Euroopa Liidu teemaline arutelu Riigikogus oleks kodanikele kättesaadav. See on oluline, et suurendada Euroopa Liidu otsuste läbipaistvust. Tänapäevases kiires maailmas oleme aktiivsed ka sotsiaalmeedias, oluliste teemade kohta avaldame pikemaid pressiteateid ja videolugusid. Meid on meedias alates maikuust mainitud ligi 200 korda, mis näitab, et meie pingutused kannavad vilja ja meedia hindab ELAK-i sisulist tööd.
Me kindlasti jätkame arutelusid Riigikogus Euroopa Liidu otsustuste menetlemise ökonoomsemaks muutmiseks ning kavatseme töötada senisest põhjalikumalt Euroopa Komisjoni õigusloome kavaga, et juba varakult eristada neid algatusi, mille puhul tuleks teha põhjalik analüüs algatuse vastavuse kohta subsidiaarsuse põhimõttele. Kavas on eraldi käsitleda Riigikogu töös huvigruppide kaasamist Euroopa Liidu otsustuste tegemisse ning avatud istungite läbiviimise võimalust.
Lõpetuseks. Euroopa ideaali on alati inspireerinud optimistlikkus ja usk paremasse tulevikku. Kuigi seda ideaali on igast küljest testitud, ei ole seda suudetud murda. Just see on andnud meile indu tuleviku väljakutsetega silmitsi seista. Ma veel kord tänan Euroopa Liidu asjade komisjoni tubli töö eest ning valitsust ja peaministrit Eesti hea esindamise eest kogu Euroopas ja Euroopa Liidus. Uus aasta tuleb

kindlasti tihe ja töökas. Soovin kõigile jõudu ja tänan kuulamast!

11:53 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Raivo Tamm, palun! Vabandust, need on kõned, vaatasin tabloolt valesti. Aitäh, lugupeetud ettekandja! Teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Raivo Tamm, palun, Isamaa fraktsiooni nimel!

11:54 Raivo Tamm
Lugupeetud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed, ekstsellentsid, daamid ja härrad! Euroopa Liit on aastate jooksul üle elanud mitmeid kriise. Lähiajaloost meenuvad nii majandus- kui ka rändekriis, täna räägime üle kogu maailma kliimakriisist. Kliimapoliitika väljakutsete lahenduseks ei saa olla kliimamuutuste eitamine, samas pole lahenduseks ka utoopiaga sarnanevad poliitikad ega nn roheline sotsialism. Kõik sellised lähenemised ohustavad Euroopa majanduslikku tulevikku ja töökohti. Meie kliimapoliitikat puudutavad otsused peavad olema ambitsioonikad, aga realistlikud. Meeles tuleb pidada, et kliimaneutraalsele majandusele ülemineku eest ei kanna vastutust ainult Euroopa Liidu liikmesriigid, kliimaeesmärkide täitmisel on isegi suurem roll erasektoril, kes peab koostöös Euroopa Liidu liikmesriikidega tegema mahukaid investeeringuid energeetika- ja transpordisektorisse. Selliste roheliste investeeringute toetamise mehhanismid tuleb muuta lihtsamaks ja kättesaadavamaks, sest kaugemas perspektiivis parandavad just need investeeringud Euroopa Liidu rahvusvahelist konkurentsivõimet.
Täna siin Riigikogu ees toimuvat meeleavaldust arvesse võttes ei saa jätta mainimata Eesti põllumeeste olukorda. Selleks et põllumajandussektoris toimiks ühtne turg ja tagatud oleksid võrdsed konkurentsitingimused, tuleb võrdsustada põllumeeste otsetoetuste tase Euroopa Liidus. See peab olema Euroopa Liidu eelarvekõneluste üks prioriteetidest.
Väga oluline on ka, et Euroopa Liit jätkaks oma laienemispoliitikat. Me näeme ju Euroopa Liidu laienemispoliitika kasu ja edukust iga päev enda ja oma lähinaabrite näitel. Vajalikud eeltingimused täitnud kandidaatriigid peavad saama võimaluse alustada ühinemisläbirääkimisi. Eesti kohustus on oma partneritele meenutada, et laienemispoliitikat tuleb jätkata nii Lääne-Balkanil kui ka meie idapartnerite puhul. Euroopa Liidu positiivne sõnum nendele riikidele aitab ületada korruptsiooni ja rahvuslikke konflikte ning laiendada Euroopa demokraatlikke õigusriikide ringi. Ka Euroopa lähiümbruse stabiliseerimine ning lõimimine Euroopaga on oluline Euroopa maailmajao kui terviku stabiilsusele ja julgeolekule.
Kõik need kriisid, millest ma alustasin, on näidanud, et Euroopa riigid suudavad rasketel hetkedel teha koostööd ja püsida ühtsena. Samas on aga üks kriis, mida mõned Euroopa Liidu liikmesriigid on hakanud unustama. See kriis on seotud Euroopa väärtusruumi ja julgeolekuga. Viimase kümnendi sündmused n-ö Euroopa tagahoovis Georgias (meil on seda riiki laiemalt Gruusiaks nimetatud) ja Ukrainas on asi, mida me ei tohiks unustada. Pärast Venemaa agressiooni Ukraina vastu suutsime leida oma partneritega ühise keele ning säilitasime Euroopa Liidu ühtsuse, mis väljendus Venemaa agressiooni üheses hukkamõistus ja ka vastavas sanktsioonipoliitikas.
Palun lisaaega!

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Palun! Kolm minutit lisaaega.

11:59 Raivo Tamm
Aitäh! See on väga oluline. Viimase aja otsused, olgu selleks Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee otsus taastada Venemaa hääleõigus või mõne Euroopa riigijuhi üleskutse taastada dialoog Venemaaga, näitavad selle ühtsuse murenemist. Ma ei saa siiamaani üle Euroopa Nõukogu Parlamentaarses Assamblees toimunud hääletuse järgsest hämmingust, kui paljud Euroopa Liidu liikmesriigid olid valmis hääletama sanktsioonide murendamise alguse poolt. Ühendusele, mis on loodud kui rahuprojekt, on sõjalise agressiooniga seonduvad küsimused alati keerulised. See aga tähendab, et see maailma ajaloos ainulaadne rahu- ja julgeolekuprojekt peab kasutama oma pehmet jõudu, et ehitada üles usaldust ja laiendada oma väärtusruumi. Pehme jõu juurde kuulub ka poliitiline järjepidevus, mis tähendab igasuguse agressiooni hukkamõistmist meie maailmajaos. Aitäh!

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Ruuben Kaalep Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel, palun!

12:00 Ruuben Kaalep
Lugupeetud istungi juhataja! Hea peaminister! Head kolleegid! Ma tänan Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna nimel nii peaministrit kui ka Euroopa Liidu asjade komisjoni esimeest sisuka ettekande eest!
On hea meel tõdeda, et Vabariigi Valitsuse Euroopa Liidu poliitika lähtub neist samadest rahvuslikest ja traditsioonilistest väärtustest, mille eest Eesti Konservatiivne Rahvaerakond on oma loomisest peale võidelnud. Need on samad väärtused, mis on kirja pandud meie põhiseaduses ja 2003. aasta rahvahääletusel vastuvõetud põhiseaduse täienduses. Eesti riik saab eesti rahvust, keelt ja kultuuri hoida üksnes iseseisvana, suveräänsena, ning ükskõik millisesse rahvusvahelisesse organisatsiooni kuulumine peab meie iseseisvust, meie suveräänsust tugevdama. Just sellest lähtuvalt kiitis Eesti rahvas 2003. aastal heaks Euroopa Liitu astumise, teadmises, et kuulume rahvusriikide liitu, kus säilib iseseisvus ja toimub majanduskoostöö, ja just nendel tingimustel saame ka edaspidi Euroopa Liitu kuuluda. Sel põhjusel on ülioluline, et kliimaneutraalsuse vallas jääb liikmesriikidele õigus ja võimalus langetada ise sobivaid valikuid. See võimaldab meil muu hulgas kasutada kohati põhjendamatut hüsteeriat Eesti hüvanguks, näiteks tugevdada riigisiseseid raudteeühendusi, elektrifitseerides raudteed ja taastades suletud liine, mis on paljude Eesti piirkondade elu jaoks hädavajalik.
Peaminister rõhutas väga õigesti, et Eestile on vaja sellist Euroopat, mis on maailmas mõjukas, ühtne ning väärtuspõhine. Just nimelt, meil on vaja Euroopat, mis seisab ühtsena samade väärtuste eest, millele on rajatud Eesti riik: rahvusriiklus, rahvaste enesemääramine, traditsioonide austamine, side esivanematega ning nende pärandi hoidmine.
On ülimalt tähtis mõista, et Euroopa ega Euroopa Liit ei koosne üksnes süsteemidest ja institutsioonidest, vaid eelkõige Euroopa rahvustest. Meie väikerahvana teame hästi, kui oluline on säilitada oma rahvuslikku, kultuurilist ja geneetilist pärandit. Eesti peab olema valmis tegema Euroopas koostööd kõigiga, kes jagavad sarnaseid väärtusi.
Kui Euroopa on ühtne, ei saa Euroopa tulevikku määrata üksnes läänepoolsed suurriigid, nagu Saksamaa ja Prantsusmaa, vaid samuti Poola ja Ungari, Eesti ja Läti, aga ka näiteks Ukraina ja Gruusia. Just seetõttu rõhutas peaminister väga õigesti ka idapartnerluse tähtsust kogu Euroopa jaoks.
Üks suuri ohte Euroopa rahvaste vabadusele on imperialistlik Venemaa. Olukorras, kus Ukraina on rahu nimel sunnitud tegema moskoviitide hordidele territoriaalseid järeleandmisi, vajab üle viie aasta vabaduse eest võidelnud Ukraina rahvas kogu Euroopa toetust. Kui me ei peata idapoolset sissetungi Ukraina piiridel, langevad selle ohvriks järgmised ja järgmised Euroopa rahvad ning nende vabadus.
Teine, sellega võrreldav oht on läänepoolne sissetung kontrollimatu massiimmigratsiooni kujul, mis seniste mastaapide jätkumise korral ähvardab muuta Euroopa põlisrahvad vähemuseks oma maal.
Nagu mainis ka peaminister, on käsitlus vabadusest ja inimõigustest maailma eri osades väga erinev. Need väärtushinnangud ja maailmatunnetus, mis on omased Euroopa rahvastele, ei pea olema ega saagi olla samad, mis kehtivad Aafrikas või Aasias. Euroopa rahvad on loonud unikaalsed kultuurid koos unikaalsete väärtushinnangutega. Ka see on põhjus, miks Euroopa rahvaid hoida ja kaitsta.
Kaks lisaminutit, palun!

12:05 Aseesimees Siim Kallas
Kaks lisaminutit kõnelejale, palun!

12:05 Ruuben Kaalep
20. sajandi suurim mõtleja, suur eurooplane Martin Heidegger kirjutas teise maailmasõja eelõhtul sellest, kuidas tema ajal nii kommunistlikku ida kui ka liberaaldemokraatlikku läänt valitsenud ideoloogiad tegid sama fundamentaalse vea: mõlemad nägid maailma kui inimesele kasutamiseks antud ressursside kogumit. Heidegger nägi, et see ei toonud kaasa mitte üksnes keskkonna arutu hävitamise, vaid ka inimese autentse olemisviisi hääbumise. Aga Heidegger ei olnud tehnoloogia vastane, vastupidi, ta uskus, et ainus lahendus seisneb tehnoloogilise tsivilisatsiooni lõimumises rahvuslike müütide ja arhailise väärtussüsteemiga – oma juurte taasavastamises. Need 80 aastat tagasi

kirja pandud mõtted on ka 21. sajandil Euroopa suurimaks katsumuseks.
Ma soovin Vabariigi Valitsusele palju jõudu, et seista Euroopa Liidus meie ühiste väärtuste ja Eesti iseseisvuse eest. Aitäh!

12:06 Aseesimees Siim Kallas
Aitäh! Enn Eesmaa Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:06 Enn Eesmaa
Austatud kuulajad! Head vaatajad! Euroopas ja Euroopa Liidus on probleeme, mille lahendamiseks või vähemasti leevendamiseks peab keskenduma riigi, kohalikul ja ka erakondade tasandil. Ainuüksi väliskomisjoni praeguste tööteemade loetelu kinnitab, kui oluliste küsimustega meil tegelda tuleb. Rõhutan, et peaaegu kõik plaanid, strateegiad ning memorandumid, mis on otseselt seotud ka Euroopaga, on valitsuse initsieeritud. Järgmisel nädalal hakkame arutama valitsuse pakutud Hiina-strateegia dokumenti, mis on esimene katse seda erakordselt laia teemaringi koondada. Pikemat aega oleme analüüsinud ja menetlenud Eesti välispoliitika arengukava aastani 2030, mis on samuti esimene, kuid seda tänuväärsem katse tulevikku plaanida. Loomulikult pole see kerge ülesanne.
Jõujooned maailmas on muutunud, tugevneb konkurents riikide ja regioonide vahel, mis omakorda mõjutab välis- ja julgeolekupoliitilisi suundumusi. Olemasolevatele lisandub uusi ja toimekaid piirkondi, mille majanduse, tööstuse ja teenuste sektori arengutempod on muljet avaldavad.
Ärevaks teeb rahvusvahelistes institutsioonides väljakujunenud reeglitel põhineva väärtusruumi muutumine nõrgenemise suunas. Üha rohkem tajume populistide rünnakuid euroopalikele väärtustele, mis põhinevad õigusriiklikul demokraatial, turumajandusel ja inimõigustel. Probleemid on suured kliima ja keskkonna vallas. Muret teevad rahvastiku ja rändega seotud ohud, mis suurendavad pingeid rahvusvahelistes suhetes. Neil teemadel võiks rääkida ja arutada pikalt ja põhjalikult.
Võtan terasema vaatluse alla Euroopa kesksed institutsioonid, kuna neis toimus äsja vahtkonnavahetus. Euroopa Ülemkogu alaline eesistuja on nüüd belglane Charles Michel, kes jätkab Donald Tuski tööd, Euroopa Parlamendi president on täna ja tulevikus itaallane David Sassoli, Euroopa Keskpanga president on juristiharidusega prantslanna Christine Lagarde.
Euroopa Parlament on kuulutanud välja kliima hädaolukorra Euroopas ja kogu maailmas ning nõuab, et teel kliimaneutraalsuse saavutamisele aastaks 2050 vähendaks euroliit 2030. aastaks heitkoguseid 55%. Muu hulgas rõhutatakse äsja vastuvõetud resolutsioonis, et vähendada tuleb laevandusest ja lennundusest tulenevaid ülemaailmseid heitkoguseid. See tähendab pingelist tööd energiavolinik Kadri Simsonile. Vastu võeti teinegi resolutsioon, selles nõuab parlament, et euroliit esitaks ÜRO kliimamuutuste konventsiooni juurde oma strateegia kliimaneutraalsuse saavutamiseks võimalikult kiiresti. Parlamendiliikmete arvates peaksid Euroopa Liidu liikmesriigid vähemalt kahekordistama oma panust rahvusvahelisse rohelisse kliimafondi. Üha rohkem on kuulda seisukohti, mille kohaselt tähtsaim eesmärk pole mitte tööstuse areng ja rikastumine, vaid lihtlabane, kuid raskesti saavutatav ellujäämine meie planeeti ähvardavates kliimamuutustes. Parlamendi keskendumine kliimaprobleemidele on loogiline. Esimest korda märkisid Euroopa kodanikud Eurobaromeetri uuringus kliimamuutuse prioriteediks koguni 11 riigis. Eurokodanike esinduskogu Euroopa Parlament, kuhu kuuluvad ka Eesti esindajad, peaks Eurobaromeetri küsitluse andmeil keskenduma eelkõige võitlusele kliimamuutustega. Täismahus avaldatakse mainitud uuring just täna.
Huvi pakuvad Euroopa Komisjoni uue koosseisu esimesed lausungid, millest võib välja lugeda Ursula von der Leyeni volinikerühma eesmärke ja prioriteete. Kindlalt pooldatakse euroliidu suuremat eelarvet, mis hästi sobib vaesematele riikidele, kelle arvates Euroopa Liidul peaks olema võimalikult suur mitmeaastane eelarve MFF. Siinkohal kritiseerib Euroopa Komisjoni president üsna otseselt Soome ettepanekuid eelarve kärpimiseks.
Palun kolm minutit juurde!

12:11 Aseesimees Siim Kallas
Kolm minutit juurde saab kindlasti.

12:11 Enn Eesmaa
Tõepoolest teeks see mõnevõrra keerukamaks Euroopa Liidu strateegilise arengukava teokstegemise, milles on riikide liidrid ometi juba kokku leppinud. Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt oleks

euroliidu eelarve suuruseks 1135 miljardit eurot ehk 1,1% 27 liikmesriigi rahvuslikust kogutulust. Soome arvates tuleks eelarve mahtu vähendada 1,07%-ni ehk 1087 miljardini. Balti riigid kutsuvad peaministrite ühisavalduses hoiduma euroliidu uue pikaajalise eelarve vähendamisest, viidates muu hulgas kliimaneutraalsuse saavutamise kulukusele.
Eurokomisjoni majandusvolinik Paolo Gentiloni rõhutab vajadust kaaluda rangete eelarvepuudujäägi reeglite lõdvendamist. Tema arvates mõjuks see kosutavalt nõrgavõitu majanduskasvule, mis on otseselt seotud ka kliimamuutustest tulenevate riskide ja nende vähendamisega. Seda ideed toetab palavalt Prantsusmaa president Emmanuel Macron, kelle arvates vajab euroliit suuremaid investeeringuid ja ekspansiivsemaid poliitikaid. Euroliidu riigipead ja valitsusjuhid arutavad ühenduse mitmeaastast eelarvet ülehomme Brüsselis algaval ülemkogul. Kuna esindan ka väliskomisjoni, mainin, et on toimunud esimesed kontaktid euroliidu välispoliitikajuhi Josep Borrelliga, kellega hiljuti kohtusid kõigi Balti riikide välisministrid. Eraldi arutas Urmas Reinsalu Borrelliga Eesti plaane ÜRO Julgeolekunõukogus, kus töötame koos nelja euroliidu liikmesriigiga järgmised kaks aastat, püüdes ära kasutada võimalusi mõjutada globaalarengut nii Eestile kui ka kogu Euroopale oluliste teemade ja otsuste kaudu.
Üks põletavamaid teemasid on ülemaailmne inimõiguste olukord. Seda on meiegi arutelul põhjust eraldi rõhutada ning mitte pelgalt seetõttu, et täna on rahvusvaheline inimõiguste päev. Inimõiguste alal on mitmes planeedi piirkonnas muret tekitavaid suundumusi, mis on käsitlemist leidnud nii rahvusvahelistes organisatsioonides alates ÜRO-st kui ka euroliidu raames. Lisaks kroonilistele probleemriikidele on käsitletud inimõiguste olukorda ka okupeeritud Krimmi poolsaarel. Euroliidus on tänavu toimunud arutelud seoses inimõiguste nõukogu resolutsioonidega Valgevene ja Eritrea teemadel.
Venemaa puhul on tähelepanu all piiravad seadusemuudatused, eriti nn välisagentide seaduse parandused, mis võimaldavad välisagendiks kuulutada ka füüsilisi isikuid, probleemsed on uued piirangud internetis levivale infole ligipääsul ja politsei niigi laialdaste volituste laiendamine. Eesti positsioonid on heaks kiitnud nii Vabariigi Valitsus kui ka Riigikogu väliskomisjon ning Euroopa Liidu asjade komisjon, kelle antud mandaadi alusel meie riigi esindajad Euroopas ja maailmas tegutsevad. Seega on raske eraldada Vabariigi Valitsuse Euroopa-poliitikat Riigikogu ja kogu parlamentaarse riigi poliitikast, sest rahvasaadikud on aidanud seda poliitikat kujundada ning on pärast arutelu ja analüüsi selle heaks kiitnud. Aitäh!

12:14 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Keit Pentus-Rosimannus Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun! Kaheksa minutit kokku.

12:15 Keit Pentus-Rosimannus

Hea istungi juhataja! Austatud peaminister! Kolleegid! Me arutame Eesti Euroopa Liidu poliitikat praegusel kujul siin 15. korda, aga ma ütlen ausalt, et viimastel aastatel on mul olnud päris raske üle saada tundest, et me päriselt ei aruta seda. Me oleme kujundanud sellest arutelust rohkem kuiva tehnilise aruande, kus peamine on kõikide ridade ja komade olemasolu, aga kandev sõnum on puudu. Milleks Eestile Euroopa? Mis need Euroopa sihid üldse olema peaksid, mis need sihid on? Milline võiks olla Eesti eriomane roll Euroopa viimisel nende sihtide suunas? Mis see on, milles meie Eestis oleme kõige kirglikumad, kus me pingutame, et olla teistest paremad?
Euroopa on maailma moraalne selgroog, mida väga paljud tahaksid murda. Kindlasti on asju, mis seda selgroogu tugevdavad, nagu on ka asju, mis võiksid olla palju paremas toonuses.
Mis see on, milles Euroopa Liit on praegu maailmas liider? Esiteks, kindlasti kliimapoliitika. Kliimapoliitika, mis hoiab meie planeedi sellise kohana, kus elamine üldse võimalik on. Kuhu Eesti selles Euroopa Liidu kõige olulisemas missioonis asetub? Meil on juba praegu maailmale pakkuda suurepäraseid uue tehnoloogia lahendusi, ükskõik, kas selleks on kütuseelementide tehnoloogiat arendav vesinikuenergeetika ettevõte või superkondensaatorite arendamine. Kui kliimapoliitika on valitsuse arvates loosungitest sisukam, siis tuleb investeerida just selliseid ettevõtmisi toetavatesse arendustesse, aga ka teadusesse, mitte matta vastu igasugust loogikat maksumaksja raha ikka veel fossiilsete kütustega seotud arendustesse. Meie väiksus, muide, millest ka väga tihti selles kontekstis juttu tuleb, on kogu kliimahüppes, energia- ja energeetikahüppes eelis, mitte vastupidi. Kui väga paljud suured on mures, sest pööratav laev tundub olevat lihtsalt hiiglaslik, siis Eesti, väike ja väle Eesti oma väiksemate mastaapidega sobib näidisriigiks täiesti ideaalselt. Aga julgust on vaja, poliitika sisulist

järjepidevust on vaja, järjekindlust on vaja.
Kus veel on Euroopa Liit selge eestvedaja? Privaatsuse, inimõiguste ja vabaduste kaitses. Tõsi, kui isu ja julgus Euroopa väärtusruumi laienemisega jätkata on kadumas, siis peab Eesti julgema võidelda ka nende riikide eest, kes on valinud Euroopa-meelse tee, kes on täitnud kõik kriteeriumid, aga kes nüüd nina kirtsutades ukse pealt tagasi saadetakse. Õiguse ülimuslikkuse printsiibist ei ole vaja rääkida ainult Ungari ja Poola näitel, sellest ei pea rääkima ainult Ungari ja Poola kontekstis, see peab kehtima kogu Euroopa Liidus. Euroopa Liidust ei tohi kujuneda kandidaatriikide suhtes sõnamurdjalikku ühendust, kui need riigid on täitnud kõik tingimused, mis neile esitatud on.
Kolmandaks, Euroopa Liit on olnud väga erineva taustaga riikide koosedenemise projekt. See ei ole olnud päris kindlasti vaba stressist ja tagasilöökidest, aga kõikidest vihastest rünnakutest hoolimata on see jonnakalt püsinud. Sellised piiririigid nagu Eesti on omamoodi Euroopa näpuotsad, kes sageli annavad esimese signaali protsesside ja muutuste kohta, mille pärast peaks Euroopa oma tulevikku silmas pidades eriliselt murelik olema.
Ja mida me siis 2019. aasta talvel näeme? Esiteks, Euroopa ühendamine on alles pooleli. See puudutab nii ääremaadeni ulatuvaid füüsilisi ühendusi, teenuste liikumist, aga ka Euroopa Liidu õigusrežiimi. Nagu öeldud, rääkige ükskõik millise ettevõtjaga, kes tegutseb mitmes Euroopa liikmesriigis, ja ta kirjeldab, millised erinevad nõudmised eri riikides siiamaani eksisteerivad, kui erinev on õigusrežiim eri liikmesriikides. Ei ole olemas ühte ust, kust sisenedes oleks võimalik siseneda kõikidesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse, kõigi liikmesriikide turule korraga. Protektsionism ja fragmenteeritus ei ole kuskile kadunud ning see on see tont, millega tegelikult võidelda tuleb.
Kui meil endil, Eestil, Eesti valitsusel, ei ole nakatavat entusiasmi, et olla vajalike muutuste järjekindel eestvedaja, siis muutub Eesti tasapisi märkamatuks, ääremaastub. Muidugi tuleb teha hullupööra tööd, tuleb veenda, tuleb sõlmida suhteid, aga valitsuse liikme töö ei olegi lihtsalt mööda lahtirullitud punast vaipa kõndimine ja oma häälekõla nautimine. See on väga raske, süstemaatilist toimetamist ja energiat nõudev tegutsemine. Kus on Eesti uued algatused, uued ideed? Neist algatustest ei ole me kuulnud, hullem veel, meil ei ole ka seisukohti teiste algatuste kohta. Prantsusmaa president Emmanuel Macron on pakkunud välja ettepaneku, kuidas Euroopa tulevikku edasi arendada. Tema soov on võtta ette Euroopa Liidu valitsemise reform. Mis on Eesti valitsuse seisukoht, mis on Eesti valitsuse plaan selles suhtes? Ma ei ole sellest midagi kuulnud ja tõele au andes ei toonud ka tänane peaministri kõne väga palju selgust. Kui Euroopa Liit vajab reformimist, siis tuleks alustada ikka veel eksisteerivatest sisemistest majanduslikest tõketest, sellestsamast protektsionismist, enesesse sulgumisest lahtisaamisest. Fragmenteeritus on see tont, millega võidelda tuleb. Ma ei tea, võib-olla on Eesti valitsuse ametlik kinnitatud seisukoht midagi muud või teistsugune, aga tulge siis välja oma arvamusega, vaidleme, arutame selle üle, mitte ärme tukume sel ajal, kui meile eksistentsiaalse tähtsusega ühenduse tulevikku kujundama hakatakse.
Teiseks, Euroopa Liit on veel nõrk julgeolekus ja suutlikkuses ennast kaitsta.
Ja kolmandaks, vananemine. Meil on vaja sellist mudelit, mis innustaks inimesi õnne otsima tarbimise asemel rohkem säästes ja kauem aktiivne olles, teistele kasulik olles, töötades. Eesti on olnud aastaid vanemate inimeste tööhõive poolest Euroopa Liidu riikide hulgas teistest pikalt ees. Meie mudelit on käidud uurimas, seda on soovitud eeskujuks võtta. Seda, kuidas me oma kogemustega motiveerisime vanemaid inimesi tööd jätkama, on varem väga-väga hinnatud. Nüüd tegi Eesti valitsus muudatused, millega pandi ajama täpselt vastupidises suunas. Meie eelist, mis meil olemas on, mängitakse kahjuks iga päev maha.
Lõpetuseks. Muidugi on küsimus ka rahas, järgmises Euroopa Liidu seitsmeaastases eelarves. Taas tuleb küsida, kas te olete märganud, kas te olete kuulnud, kas te teate Eesti valitsuse kirglikult kaitstavaid jõulisi seisukohti selle seitsmeaastase eelarveperioodi suhtes. Kas te teate üldse mingeid arusaadavaid seisukohti, mida Eesti valitsus selles küsimuses on esitanud? Eks ole. Mina ka ei tea. Aga võib-olla ongi nii parem. Võib-olla ongi parem, kui me võtame täna siin peetud debati Euroopa Liidu eelarve kontekstis kokku samamoodi ja ütleme, et kui järgmise perioodi Euroopa Liidu eelarveraha ei lähe nende muutuste pööramiseks uuteks võimalusteks – need puudutavad nii vananemist kui ka kliimamuutustega võitlemist –, siis on see raisatud raha. Sellest tulebki järgmistel aastatel lähtuda. Aitäh!

12:23 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Riina Sikkut, palun, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel! Kolm lisaminutit.

12:23 Riina Sikkut

Hea peaminister! Head kolleegid! Euroopa Liit – see on ju rahvusriikide võimalus olla koos suurem, olla maailmamajanduses arvestatav jõud, diplomaatias tugevalt kõlav hääl ja paista silma teistelgi teemadel. On asju, mille eest just meie saame seista ja tegelikult ka peame seisma. Siin saalis on juba kõlanud sõnad "Euroopa Liidu laienemine" ja "idapartnerlus". Meil on see kogemus, mida tähendab ühiskonnale ühe suure eesmärgi olemasolu, millist hoogu lisab, millist ühiskondlikku muutust võimaldab liikumine inimõigusi, demokraatiat ja õigusriiki tagava Euroopa Liidu poole. Samuti on meil selge eelis: me ise saame kasu ja me oskame oma kogemusi jagada, kui me räägime näiteks digitaalsest ühtsest turust. Meie täiesti selge huvi on ka see, et Euroopa Liidu julgeoleku- ja kaitsepoliitika oleks ühtne ja sinna panustataks koos rohkem.

Aga teiselt poolt on terve rida asju, mida me ei saa ise teha. Me ei saa ise maksustada digihiide, teha rohepööret või olla tulevikutehnoloogiate eestvedaja, rahastada üksi suurprojekte, nagu Rail Baltic või elektrivõrgu desünkroniseerimine. Me ei saa üksi seista maailmas selle eest, et areng ei tuleks kellegi arvel, ebaõiglaselt kellegi arvel, ja selgitada seda, et tegelikult annab vabaduse, päris vabaduse see, kui meil on olemas sotsiaalsed garantiid. Nii et meil on vaja, et Euroopa Liit oleks ambitsioonikas. Komisjon president Ursula von der Leyen sõnastas oma 27. novembri kõnes väga hästi ambitsiooni kliimateemadel, digitaalsete võtmetehnoloogiate omamise ja küberjulgeoleku teemadel, näiteks väga konkreetselt ka vähiteemal. Eesti huvides on see, et see ambitsioon ei jääks ainult sõnade tasemele, vaid järgneksid ka plaanid ja teod ning raha eraldamine nende plaanide elluviimiseks. Me ei saa ju leppida sellega, et me kasutame Hiina tehnoloogiat, saadame andmeid USA-sse ja maksame mõlemale poole.

Toimub kapitali, teadmiste ja tehnoloogia suurem kontsentreerumine ja ebavõrdsuse kasv, vaid väga teadlik pingutus saab seda suunda muuta. Aga kas me peaks seda suunda muutma? Jah, kahtlemata. Euroopa Liit on väärtuste liit. Need väärtused on midagi nii fundamentaalset, et neis ei saa teha järeleandmisi. Neile on Euroopa Liit ehitatud ja need juhivad ka meie tulevikku. Iga inimene peab oma andmeid ise omama, temal on õigus nende kasutamise kohta otsuseid teha. Ka targad tehnoloogiad peavad austama inimõigusi, nad ei tohi diskrimineerida. Virtuaalmaailm pakub võimalusi inimesi kaasata, kaasa rääkima panna, aga ka seal peavad reeglid kehtima kõigi kohta.

Nende asjade seast, mida on vaja selleks, et liikuda ambitsioonika tuleviku poole, kus Euroopal on maailmas sõnaõigust, toon ma välja kaks olulist asja. Keit mainis nakatavat entusiasmi, seda on muidugi ka vaja. Aga esiteks, võtame nüüd ennast kokku ja hakkame riigimehelikult Eestit juhtima. Peaminister oma kõnes ka mainis, et Euroopa poliitika kujundamine ja koostöö on osa Eesti igapäevaelust. Täpselt nii ongi. Näiteks käivad ju uue perioodi eelarveläbirääkimised, need on ääretult olulised, need on olulised ka põllumajandusele ja maaelule. Seega on ääretult kahetsusväärne, kui valitsus ei suuda hoida töörahu Maaeluministeeriumis, mis on nende läbirääkimiste eestvedaja. Minister ei tohi politiseerida bakterit ja otsida lutikaid, jättes täna Riigikogu ees protesteerivad põllumehed ilma üleminekutoetustest, mida teiste riikide põllumehed saavad. Looduses leidub palju huvitavat ja ohtlikku, aga ma loodan, et uus põllumajandusminister suudab leida fookuse ja Euroopa Liidu järgmise perioodi eelarveläbirääkimistel ikkagi Eesti huvide eest seista.

Järgmine näide. Me oleme seadnud Euroopa Liidus eesmärgiks süsinikuneutraalsuse. Euroopa Investeerimispank muutub suure tõenäosusega kliimapangaks, CO_2 kõrged kvoodihinnad muudavad juba praegu Auveres elektri tootmise periooditi mittemõistlikuks. Vaatame seda nüüd ausalt ja mõtleme, kas see miljard eurot investeeringuid põlevkiviõli tootmisesse ja töötlemisse on ikka see tuleviku tehnoloogiaäri, see kaart, millele Eesti tahab oma ressursid panustada, ning väldime liitlastes ja partnerites segaduse tekitamist, väldime küsimust, mille eest me siis tegelikult seisame, väldime olukorda, kus siseminister räägib kaitseministri eest välisajakirjanikele plaanist B, mille selgitamiseks läheb vaja kümnete ja kümnete inimeste pingutust, nende inimeste pingutust, kes võiksid selle energia suunata sellesse, et Euroopa Liit panustaks rohkem julgeolekusse.

Teiseks, parafraseerides Václav Havelit: teeme asju, mis on õiged, mitte lihtsad või populaarsed, teeme asju, millest me kõik aru saame. Liikmesriikide Euroopa Liidu asjade komisjonid kohtusid eelmisel nädalal Helsingis. Arutleti õigusriigi teemadel ja kliimateemadel ning neid arutelusid jätkub ka järgmisteks aastateks. Minu sõnum oli, et teemad, millega me Euroopa Liidus tegeleme, ei tohi jääda millekski abstraktseks, arusaamatuks, elukaugeks, millekski, mille mõju inimesed ei taju. Inimesed peavad aru saama, mis on õigusriik, mida see neile tähendab, mida see võimaldab nende elus teha ja miks on meil seatud ambitsioonikas kliimapoliitiline eesmärk. On ju vahe, kas öelda põllumeestele, et

nüüd liigume süsinikuneutraalse majanduse poole, Brüsselis on nii otsustatud, hakake võtma kliimameetmeid, või rääkida põldude lupjamise toetamisest meie kõigi ühise rahaga. Vähem happeline pinnas seob süsinikku, on viljakam ning põllumees saab suurema saagi ja parema sissetuleku, samas aitab see muidugi ka kliimaeesmärke täita. Meie peame rääkima nii, et inimesed saavad aru, mis suunas me tegelikult liigume.
Nii et ma soovin sisulist dialoogi, julgust ja järjekindlust meie poliitikates, soovin jõudu nii ELAK-i ametnikele kui ka kolleegidele huvitavateks ja olulisteks aruteludeks, mis meil ees seisavad. Aitäh!

12:30 Aseesimees Siim Kallas
Aitäh! Fraktsioonide esindajad on rääkinud. Peaminister on palunud sõna lisaselgitusteks või -märkusteks. Selleks on peaministril täielik õigus. Palun!

12:30 Peaminister Jüri Ratas
Austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Head kuulajad, külalised, diplomaatiline korpus! Minu kõne ajal tuli kurb sõnum Tšehhist. Esitan oma südamest tulevad kaastundeavaldused meie liitlastele, meie sõpradele Tšehhis. Täpselt ei ole asjaolud teada, aga igasugune inimeste tapmine, terrorism on üheselt hukkamõistetav. Tšehhi peaminister andis mulle teada, et tema visiit – me pidime koos külastama Ämari õhuturbemissiooni, mida Tšehhi läbi viib – jääb ära selle tõttu, mis tema riigis juhtus. Kindlasti on Eesti koos Tšehhiga ja Tšehhi inimestega. Ma homme külastan kindlasti Ämaris Tšehhi õhuturbemissioonil osalejaid ja tänan neid panuse eest.

12:32 Aseesimees Siim Kallas
Härra peaminister, öelge, mis juhtus. Sest niimoodi ...

12:32 Peaminister Jüri Ratas
Juhtus see, et Tšehhi ühes linnas tapeti kuus inimest – hetkel on see teada –, kes olid haiglas. See juhtus. Aga ma mõtlen Euroopa Liidule ja sellele, miks me, 28 riiki, oleme seal koos. Mis see üks ja ainus põhjus on? Eks see arusaam olegi eri inimestel erinev. Aga minu arvates on põhjus rahu, see on rahuprojekt. See on seda ideed väga hästi kandnud. See on olnud, ma arvan, see juur või vundament. Loomulikult, inimõigused, demokraatia, õigusriik, suurem, vabam ja ühtne turg, aga kui öelda ainult üks asi, siis ma arvan, et see on olnud rahu, mida Euroopa Liit on suutnud tegelikult tagada.
Ma tänan väga Riigikogu, ma tänan veel kord Riigikogu kõiki fraktsioone, Euroopa Liidu asjade komisjoni ja selle esimeest Anneli Otti. Ma tänan ka Euroopa Liidu asjade komisjoni sekretariaadi inimesi. Ma tahan veel kord avaldada tänu ka oma ametikaaslastele Riigikantseleist, ELS-ist. Aitäh kõigile väga lähedase koostöö eest! Minu meelest olid sõnavõtud siin läbirääkimistel väga asjalikud, väga asised.
Ma saan aru, et opositsioon peab kritiseerima, peab ütlema, et midagi pole tehtud, et täielik vaikus on Eesti poolt. Aga ma ei saa siin vaiki olla, ma tahan öelda oma sõna sekka.
Ma arvan, et see kindlasti ei ole nii. Kõigepealt, juttu oli põlevkivist. Ma saan aru, Reformierakond ütleb, et me peame selle hülgama, lõpetame selle ära, unustame ära. Mina ei ütle seda. Ma arvan, et see on jätkuvalt Eesti üks olulisi maavarasid ja ressursse. Loomulikult, me peame muutma oma süsinikujalajälge jne, aga öelda Ida-Virumaal, et kõik, põlevkivitööstus suletakse – ei, mina selleks küll valmis ei ole. Ma arvan, et me peame tegema targemini, keskkonnasõbralikumalt, ja see on oluline. Kliimapoliitikas me loobusime tõesti pealkirjapoliitikast, soovisime minna sisusse ja me läksime sisusse. Minu meelest oli see oluline, me saavutasime oma eesmärgi. Öeldakse, et Eesti ei vea midagi, Eestil pole mingeid initsiatiive. No andke andeks, kas siis ei kuulata, ei käida koosolekutel või ei soovita kuulata? Kuidas saab nii öelda? Võtame meie eesistumise. Võib ju julgelt öelda, et Euroopa tuleviku kujundamine algas just Tallinna tippkohtumisel, see algas septembris 2017, kui oli õhtusöök president Macroniga. See on kokku võetud strateegilises agendas. Me oleme väga tugevasti rääkinud ...
Ma palun kolm minutit lisaaega!
Me oleme väga tugevasti rääkinud kliimaneutraalsusest, me oleme rääkinud Euroopa Liidust, personaalmeditsiinist, oma geenipangast.

12:35 Aseesimees Siim Kallas
Kolm minutit lisa.

12:35 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Me oleme rääkinud digitaalse ühiskonna edasiminekust, me oleme kindlalt selle eestkõnelejad. Idapartnerlus, mida täna siin mainiti, on kindlasti olnud see, kus Eesti on olnud üks fookustajaid, samuti laienemine ja kas või haridussüsteem, arvestades viimaste PISA-testide tulemusi. Minu meelest on Eesti nii palju initsiatiivi üles näidanud. Nüüd öeldakse, et me ei tea, mis on meie eesmärgid eelarveläbirääkimistel või MFF-i läbirääkimistel. Need on ju kogu aeg fookuses olnud, kogu aeg on neid mainitud. Aga jumala pärast, ma võin need uuesti ära mainida. Me oleme teinud ühispöördumise kolme Balti riigiga (Leedu president, Läti peaminister ja Eesti peaminister). Investeeringud kliimaneutraalsuse realiseerimiseks on kõige olulisemad selles suures paketis, kindlasti ühtekuuluvuse küsimus, põllumeeste konkurentsitingimuste (mitmeid kordi täna selle kohta küsiti, küsimustes pandi fookus sellele) võrdsustamine, suured taristuprojektid, piiritaristu väljaehitamine. Ma isiklikult täna Riigikogus selle debati ajal tänasin härra Siim Kallast, kes oli üks selle suure taristuprojekti Rail Balticu algatajatest. Ma saan aru, et opositsioon võib öelda, et pole midagi tehtud. Aga need on suured teemad, mille eest Eesti seisab. Minu meelest ei saa Eesti eelarveläbirääkimistel seista ainult ühe elanikkonnarühma või valdkonna huvide eest. Küsimus on, kes siis kõrvale jääb. Olgu see Euroopa Kaitsefond, CEF-Transport, militaarmobiilsus, uus digifond, õiglase ülemineku investeeringud – need on kõik minu meelest meile olulised. Me panustame nendesse teemadesse, neid ei saa kuidagi kõrvale jätta. Nii et ma tahan öelda, et need on olnud Eesti väga tähtsad positsioonid ja seisukohad ka MFF-i menetluses.
Aga ma tõesti väga tänan Riigikogu. Ma arvan, et see oli hea arutelu. Kui öeldakse, et kolm aastat ei ole siin häid arutelusid olnud, siis mina küll seda ei ütleks. Ma arvan, et see oli hea arutelu, see oli siiras arutelu, see oli avatud arutelu, see oli dialoog. Ma arvan, et seda peab olema. Kindlasti peavad olema ka mingid eriarvamused Euroopa suundade ja arengute kohta, see peabki nii toimima.
Ma tänan südamest kõiki, kes osalesid ja aitasid sellele tänasele debatile kaasa. Ma tahan öelda ka seda, et tegelikult on see midagi erilist, et me saame siin XIV Riigikogus pidada selliseid arutelusid – Eesti kui Euroopa Liidu liikmesriik – ja mõelda sellele, et just liitlassuhted, just Euroopa ühtsus on tegelikult see, mis on meile viimase 15 aasta jooksul taganud hea majandusliku käekäigu. Aga veelgi olulisem, ja sellest ma alustasin: minu meelest on see andnud ka kindluse, et meil on rahu. See on hästi oluline. Suur tänu teile!

12:38 Aseesimees Siim Kallas

Suur tänu, härra peaminister! Me oleme arutanud läbi ülevaate Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Arutelu lõpetamisel Riigikogu mingit otsust vastu ei võta. Arutelu on lõppenud.

---

3. 12:38 Keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu (109 SE) esimene lugemine

12:38 Aseesimees Siim Kallas

Me läheme tänase päevakorra teise punkti juurde, see on keskkonnakomisjoni algatatud keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu 109 esimene lugemine. Ettekandja on keskkonnakomisjoni esimees Erki Savisaar. Palun!

12:39 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Keskkonnakomisjon otsustas k.a 19. novembri istungil konsensuslikult, et algatatakse keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu tekst ja seletuskiri on valminud Keskkonnaministeeriumi, Maaeluministeeriumi ja Riigikogu keskkonnakomisjoni koostöös.
Seaduse täiendamise eesmärk on sätestada erisus keskkonnatasude seaduses, mille kohaselt saastetasu ei nõuta, kui keskkonnatasude seaduse § 17 lõikes 1 nimetatud ained ja ühendid heidetakse veekogusse, põhjavette või pinnasesse vesiviljeluse tulemusena ega ületata veeloaga kehtestatud keskkonda minevaid saasteainete koguseid aastas.
Eesti naaberriigid ei rakenda vesiviljeluse suhtes selliseid saastetasusid ning see paneb Eesti vesiviljelussektori ettevõtted ebavõrdsesse konkurentsiseisu. Eriti keeruline on olukord ajal, mil müügihinnad maailmaturul on omahinnast madalamad.

Vesiviljelussektoris on tegemist toidutootmisega ning olukorras, kus põllumajandus on vabastatud väetamise saastetasust, loob vesiviljelussektori erisus ebavõrdse olukorra kahe esmase toidutootmise sektori vahel. Vesiviljelus on sektor, kus uute ettevõtete loomine on seotud suurte investeeringute ja riskidega. Sektori arengule aitab kaasa naaberriikide maksupoliitikast erineva maksupoliitika vältimine. Kuna Eesti vesiviljelussektor on väike, on ka kasvandustest tulenev keskkonnakoormus madal. Keskkonnakomisjon leiab, et vesiviljelussektorile tuleb anda võimalus areneda. Vesiviljelus võimaldab luua ettevõtteid väljaspool suuri keskuseid, loob lisavõimaluse äärealade tööhõive kasvuks ning tekitab potentsiaali tuua koduriiki tagasi naaberriikide kalakasvatustes töötavaid eestlasi.
Veterinaar- ja Toiduameti andmetel tegeles 2018. aastal vesiviljelusega 58 tegevusloaga (tunnustatud) ettevõtet, millest 33 kasvatas kala ja 25 jõevähki. Nendest 42 ettevõttel on käesoleva aasta seisuga kehtiv veeluba. Veeluba peab olema, kui arendatakse vesiviljelust toodangu juurdekasvuga rohkem kui 1 tonn aastas.
Komisjon leiab, et vesiviljelus on Eestis perspektiivikas tegevusala. Komisjon peab oluliseks, et kala kasvatavate ettevõtete majandamisel säiliksid parimad väljavaated sellel alal tegutsemiseks ning võrdsed võimalused turul konkureerimiseks nii Eesti-siseselt kui ka teistes riikides.
Seaduse vastuvõtmine ei avalda mõju elu- ja looduskeskkonnale. Hea keskkonnaseisundi säilimine tagatakse veeseaduse alusel tegevusele kohaldatavate nõuetega. Lisaks, see, et saastetasu rakendamine on seotud keskkonnakaitseliste tingimuste täitmisega, tagab eelduslikult selle, et ettevõtted on motiveeritud keskkonnanõudeid täitma.
Seadus avaldab soodsat mõju vesiviljelussektori arengule ja konkurentsivõimele, kui vesiviljelusettevõtted täidavad kõiki neile seatud nõudeid ja piiranguid. Eelnõu rakendamine on seotud veeseaduse § 131 lõikes 2 kehtestatud volitusnormi alusel kehtestatava keskkonnaministri määrusega, mis on väljatöötamisel. Seadus on kavandatud jõustuma 2020. aasta 1. juulist. Palun teil seda eelnõu toetada! Aitäh!

12:43 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, härra ettekandja! Küsimusi teile ei ole. Kuid me oleme nüüd ühe probleemi ees. Veerand tunni pärast on kell üks ja me peaksime siis istungi lõpetama. Mul on ettepanek siiski arutada kõik päevakorrapunktid täna lõpuni läbi, kuna kumbki neist ei peaks võtma väga palju aega. Selle ettepaneku pean ma panema hääletusele. Ka juhataja saab teha ettepaneku istungit pikendada. Nii et ma panen hääletusele ettepaneku istungit pikendada, aga enne seda on saalikutsung. Nii, nüüd on kaks minutit täis.
Auväärt Riigikogu liikmed, panen hääletusele istungi juhataja ettepaneku pikendada tänast arutelu kuni päevakorrapunktide ammendumiseni, aga mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Ettepaneku poolt oli 49 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi ja ka erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust ja me jätkame arutelu päevakorrapunktide ammendumiseni, aga mitte kauem kui kella 14-ni. Niisiis on meil keskkonnakomisjoni ... Ah, haamriga tuleb ka lüüa. Nii, haamriga on löödud, otsus on langetatud! Nüüd on aeg läbi rääkida keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu üle. Läbirääkimisteks on EKRE fraktsiooni nimel avaldanud soovi Peeter Ernits. Palun!

12:48 Peeter Ernits

Hea juhataja! Head kolleegid! Me räägime praegu valdavalt kalast. Punase kala turuosa hinnatakse Eestis umbes 20 000 tonnile, tarbimine on 5000 tonni ja omatoodang kõigest 1000 tonni. Ma ei hakka rääkima praegu M.V.Wooli kalatehasest ja VTA-st, aga see eelnõu puudutab tegelikult suhteliselt väikest seltskonda. Praegu on 42 vesiviljelusfirmal kehtiv veeluba, turuosa on natuke üle 4 miljoni, eelkõige tegeldakse kalakasvatuse ja vähkide kasvatamisega. Need ettevõtted pidid eelmisel aastal maksma 24 500 eurot saastetasusid. Nii et see on 24 500 euro suuruse saastetasu eelnõu. Tegelikult on see tühine summa, sektor on väga väike, aga probleem on juba vana. Eelmise aasta 10. juunil kirjutas Maalehes Rein Raudvere (pealkiri ütleb selle eelnõu kohta kõik ära): "Kalakasvatajad on nõutud: me reostame minimaalselt, aga saastetasu maksame ikkagi täie rauaga. Miks?" Ja nüüd, kui poolteist aastat on möödas, on keskkonnakomisjon konsensuslikult eelnõu siia toonud. Lahendame selle väikese asja ära!
Väike asi, aga probleem on laiem. Selle sektori konkurendid Soomes, Taanis ja Norras ei maksa

saastetasu (ma ei hakka rääkima, mis põhjustel) ja need kogused on minimaalsed võrreldes muu põllumajanduse, metsanduse, tööstuse jne kogustega, aga meie oleme ometi tänase päevani nõudnud selle tasu maksmist. Me oleme muutnud oma inimeste, oma ettevõtjate tegevuse raskemaks. Käive on 4 miljonit ja saastetasu eelmisel aastal, mida see sektor pidi maksma, oli 24 500! Sellega oleme lihtsalt pannud kivi Eesti kalakasvatajate jala külge. Selle eelnõuga me tahame selle ebaõigluse kaotada ja natukenegi pöörata näoga ettevõtjate poole. Nii lihtne see ongi, see 24 500 euro suuruse saastetasu eelnõu. Väga hea, et me lõpuks suudame selle probleemi lahendada. Palun teie toetust! Aitäh!

12:51 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh! Rohkem soove läbirääkimistel osaleda fraktsioonide esindajad ei ole ilmutanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu esimene lugemine lõpetada. Lugemine on lõpetatud ja muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 27. detsembril kell 16.

---

4. 12:52 Ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Singapuri Vabariigi vahelise investeeringute kaitse lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu (104 SE) esimene lugemine

12:52 Aseesimees Siim Kallas

Me võtame käsitlusele kolmanda päevakorrapunkti tänases päevakorras, see on Vabariigi Valitsuse algatatud ühelt poolt Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Singapuri Vabariigi vahelise investeeringute kaitse lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu 104 esimene lugemine. Ettekandjaks palun kõigepealt välisminister Urmas Reinsalu.

12:52 Välisminister Urmas Reinsalu

Austatav Riigikogu aseesimees! Kõrge koja liikmed! Selle lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu puudutab ühelt poolt Euroopa Liitu ja teiselt poolt Singapuri Vabariiki. Eesmärk on kaitsta vastastikku selge protseduuriga investeeringuid, turvata ärimeeste tegutsemisvõimalusi Singapuris, kus asub üle 10 000 ettevõtte, mille lähtekoht on Euroopa Liit ja mis on seal asutatud, ja vastupidi, turvata Singapuri ärimeeste tegutsemist Euroopa Liidu ruumis. Seda on aastaid arutatud. Läinud aasta oktoobris kirjutasid Eesti ja teised liikmesriigid Luksemburgis lepingule alla. Komisjon (kaubandusküsimused kuuluvad Euroopa Komisjoni pädevusse) pidas neid läbirääkimisi. See leping iseenesest on üsnagi universaalne. Rahalisi lisakohustusi see riigile kaasa ei too, protseduurilised lisakohustused on kaetud Euroopa Liidu tsentraalsest eelarvest. Kindlasti on, jättes kõrvale Euroopa ja Singapuri Vabariigi vahelise äri, mõistlik ärivõimalusi Eesti ja Singapuri ettevõtjate vahel parandada. Singapuri otseinvesteeringuid Eestis on praeguse seisuga üle 130 miljoni euro, vastupidine raha hulk on kahe suurusjärgu võrra väiksem – 2,5 miljonit eurot. Aitäh!

12:54 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, härra minister! On võimalus esitada küsimusi. Küsimuste esitamise soovi ei ole. Kaasettekandjaks palun siia väliskomisjoni liikme Valdo Randpere.

12:54 Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud välisminister! Nagu Urmas Reinsalu juba ütles, tegemist on ühelt poolt Euroopa Liidu ja tema liikmesriikide ja teiselt poolt Singapuri Vabariigi vahelise lepinguga. Ma võin ju lühidalt öelda, et jälle kord on mul õnn seista teie ees ja kaitsta ühte väga head eelnõu, väga head lepingut. See oli niivõrd hea, et komisjonis ei tekitanud see absoluutselt mitte mingit elevust ega mingeid küsimusi. Urmas Reinsalu andis väga hea ja põhjaliku ülevaate, veel põhjalikuma kui mõne minuti eest siin. Ma olen ise seda lepingut vaadanud, tundub olevat väga hea. See on olemas eesti keeles ja inglise keeles. Kui keegi ehmatas ära, et ma hakkan seda paksu pakki siin ette lugema, siis ütlen, et pool sellest on ingliskeelne tõlge, nii et isegi kui ma selle ette loeks, oleks see poole lühem, kui ta praegu paistab.
Komisjon tegi eelnõu arutades järgmised otsused. Me arutasime seda oma 21. novembri istungil ja otsustasime, et teeme ettepaneku saata eelnõu 104 Riigikogu täiskogu päevakorda teisipäevaks, 10. detsembriks esimesele lugemisele. Komisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada.

Väliskomisjoni otsusega on eelnõu ettekandja väliskomisjoni liige Valdo Randpere, st mina. See on ausalt öelda kõik, mis mul teile öelda on. Ma palun teil lihtsalt seda eelnõu toetada, täpselt nii nagu väliskomisjon seda oma kompetentsist lähtudes toetas. Aitäh!

12:56 Aseesimees Siim Kallas

Aitäh, härra kaasettekandja! Teile on võimalik esitada küsimusi, aga ma ei näe soovi neid küsimusi esitada, seega küsimusi ei ole. Nüüd on meil võimalik avada läbirääkimised, fraktsioonide esindajatel on võimalik väljendada fraktsioonide seisukohti selle lepingu asjus. Aga ka läbirääkimiste avamiseks ei näi soovi olevat. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 104 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 27. detsembril kell 16.
Aitäh, lugupeetud Riigikogu liikmed! Me oleme päevakorra ammendanud isegi enne kella ühte, kuigi oleks võimalik siin veel tund aega istuda. Tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.58.